

SIGURNOSNA I PRIVATNA ZAŠTITA MORSKIH LUKA U REPUBLICI HRVATSKOJ¹

HRVOJE JOVIĆ, dipl. iur.*
Doc. dr. sc. MIŠO MUDRIĆ**

UDK 656.615:351.79](497.5)
656.615:614.8] (497.5)
368.86
DOI 10.21857/y26kec38k9
Pregledni znanstveni članak
Primljeno: 13.10.2017.
Prihvaćeno za tisak: 13.12.2017.

U prvom dijelu rada izlaže se pojam i klasifikacija morskih luka te analizira sustav sigurnosne zaštite morskih luka u Republici Hrvatskoj. Nastavno se prikazuje regulatorni sustav privatne zaštite u Republici Hrvatskoj s naglaskom na pružanje usluge tjelesne zaštite. U drugom dijelu rada analizira se pružanje usluge privatne zaštite u morskim lukama, te značaj i uloga privatne zaštite u sustavu sigurnosne zaštite morskih luka. Poseban osvrt usmjeren je na problem odgovornosti za štetu zaštitarskih tortki i pitanje osiguranja od odgovornosti.

Ključne riječi: sigurnosna zaštita; morske luke; privatna zaštita; odgovornost za štetu; osiguranje od odgovornosti.

I. UVOD

Posljedično globalnim promjenama koje su nastupile ostvarenjem sigurnosnih ugroza u 2001. godini, sigurnosni sektor i pitanje javne odnosno nacionalne sigurnosti doživljavaju značajne strukturalne izmjene. Veći angažman država po pitanju osiguravanja javne sigurnosti ujedno potiče i veći angažman privatnog sektora koji postepeno preuzima određene funkcije i djelatnosti tradicionalno u sferi javnih vlasti.² Sektor pomorstva nije izuzet iz navedenog procesa

* Hrvoje Jović, dipl. iur., Odvjetničko društvo Matić, Šooš Maceljiski, Mandić, Stanić i Partneri d.o.o., Trg žrtava fašizma 6/III, 10000 Zagreb; poglavlja I.-V. i VII.

** Doc. dr. sc. Mišo Mudrić, Katedra za pomorsko i općeprometno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 3, 10000 Zagreb, e-mail: mmudric@pravo.hr; poglavlje VI.

¹ Rad je pripremljen u sklopu projekta DELICROMAR – *Razvoj suvremenog pravnog i osigurateljnog režima za hrvatske marine – unapređenje konkurentnosti, sigurnosti, sigurnosne zaštite i zaštite morskog okoliša*, Jadranski zavod Hrvatske akademije znanosti i umjetnost, Uspostavni istraživački projekt br. 3061, www.delicromar.hazu.hr

² Vidi: Born, Hans; Caparini, Marina; Cole, Eden, *Regulating Private Security in Europe: Status and Prospects*, Policy Paper – N°20, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces

(i sam biva poprištem novog ozbiljnog incidenta u Indiji, 2008. godine), te već 2002. godine, u svrhu jačanja kapaciteta sustava sigurnosne zaštite pomorskih brodova i luka na međunarodnoj razini, Međunarodna pomorska organizacija potiče izmjene i dopune Međunarodne konvencije o zaštiti ljudskih života na moru iz 1974. godine³ (u daljnjem tekstu: SOLAS Konvencija), ugradnjom novog poglavlja XI-2 – Posebne mjere za povećanje pomorske sigurnosti, ali i donošenjem Međunarodnog pravilnika za sigurnosnu zaštitu lučkih područja i brodova (u daljnjem tekstu: ISPS Pravilnik)⁴ kao dodatka Konvenciji.

Time je u segmentu zaštite morskih luka izgrađen sustav protekcije sastavljen od niza preventivnih mjera čija je svrha spriječiti nastanak situacija koje bi mogle ugroziti sigurnost osoba i imovine koji se nalaze na lučkom području. Kako bi se takva svrha ostvarila, za svaku luku na koju se primjenjuje odnosni sustav, među ostalim, nastala je obveza izrade procjene i plana sigurnosne zaštite, ali i dužnost ishođenja izjave o njezinoj sukladnosti od nadležnog državnog tijela.

Na području Europske unije u vezi navedene problematike donesena su dva važna dokumenta: Uredba (EZ) br. 725/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. ožujka 2004. o jačanju sigurnosne zaštite brodova i luka (u daljnjem tekstu: Uredba 725/2004)⁵ te Direktiva 2005/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2005. o jačanju sigurnosne zaštite luka (u daljnjem tekstu: Direktiva 2005/65/EZ),⁶ koji unose određene modifikacije u sustav zaštite morskih luka za države članice Europske unije. Najvažnija izmjena svakako jest ona koja se odnosi na davanje obvezatnog karaktera pojedinim dijelovima Dijela B ISPS Pravilnika čije su odredbe neobvezujuće prirode, za razliku od Dijela A koji sadrži obvezatne uvjete.

Imajući na umu kako luke na koje se primjenjuje sustav sigurnosne zaštite imaju obvezu pri izradi procjene sigurnosne zaštite predvidjeti način provedbe privatne, tj. tjelesne i tehničke zaštite, u radu će se s jedne strane analizirati sustav sigurnosne zaštite morskih luka u Republici Hrvatskoj. Također, analiza

(DCAF), 2007., str. 1. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u 2014. godini u Republici Hrvatskoj je bilo registrirano 117 subjekata koji su imali odobrenje za obavljanje poslova privatne zaštite, <http://www.dzs.hr/> (internetska stranica posjećena 12. siječnja 2017).

³ Međunarodna konvencija o zaštiti ljudskih života na moru, 1974., UNTC br. I-18961.

⁴ Međunarodni pravilnik za sigurnosnu zaštitu lučkih područja i brodova, 2002.

⁵ Uredba (EZ) br. 725/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. ožujka 2004. o jačanju sigurnosne zaštite brodova i luka, Službeni list Europske unije br. L 129/6.

⁶ Direktiva 2005/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2005. o jačanju sigurnosne zaštite luka, Službeni list Europske unije br. L 310/28.

će biti usmjerena na regulaciju zaštitarske djelatnosti u Republici Hrvatskoj, s posebnim osvrtom na pružanje zaštitarske usluge u morskim lukama. Neovisno o tome što slična obveza u pogledu ostalih luka ne postoji, u radu će se također razmotriti oportunistička angažiranja privatne zaštite u tim lukama, kao i mogućnost proširenja primjene sustava sigurnosne zaštite. Posebna pažnja posvetiti će se pitanju odgovornosti za štetu koja nastaje pri obavljanju poslova privatne zaštite (za koju će štetu odgovarati zaštitarski subjekti, po kojim načelima i u kojem opsegu?). S tim u vezi, a s obzirom na prirodu zaštitarske djelatnosti i opseg šteta koje mogu nastati u njezinom obavljanju, u radu će biti riječi i o osiguranju od odgovornosti, tj. o potrebi svrstavanja navedenog pravnog instrumenta u red obveznih osiguranja.

II. SIGURNOSNA ZAŠTITA MORSKIH LUKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

1. Uvod

Uvođenjem novog poglavlja XI-2 SOLAS Konvencije i donošenjem ISPS Pravilnika na londonskoj diplomatskoj konferenciji 2002. godine, za Republiku Hrvatsku je nastala obveza zakonodavne implementacije odgovarajućih sigurnosnih mjera u pogledu morskih luka. Sukladno tome, Vlada Republike Hrvatske donijela je Uredbu o sigurnosnoj zaštiti trgovačkih brodova i luka otvorenih za međunarodni promet⁷ 13. studenog 2003. godine, što je kasnije Hrvatski sabor pretvorio u istoimenu Zakon.⁸ Stjecanje statusa kandidata za članstvo u Europskoj uniji tijekom 2004. godine te otvaranje pristupnih pregovora o uvjetima za usvajanje, implementaciju i izvršavanje pravne stečevine Europske unije, rezultiralo je novom obvezom ugradnje odgovarajućih europskih pravnih akata iz područja sigurnosne zaštite morskih luka u hrvatski pravni sustav.⁹ Stoga je 2009. godine donesen *Zakon o sigurnosnoj zaštiti pomorskih brodova i luka*¹⁰ (u daljnjem tekstu: ZSZPBL) uz kasniju izmjene i dopune iz 2012. godine.¹¹ ZSZPBL u

⁷ Uredba o sigurnosnoj zaštiti trgovačkih brodova i luka otvorenih za međunarodni promet, Narodne novine br. 183/03.

⁸ Zakon o sigurnosnoj zaštiti trgovačkih brodova i luka otvorenih za međunarodni promet, Narodne novine br. 48/04.

⁹ Uredba 725/2004 i Direktiva 2005/65/EZ.

¹⁰ Zakon o sigurnosnoj zaštiti pomorskih brodova i luka, Narodne novine br. 124/09.

¹¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sigurnosnoj zaštiti pomorskih brodova i luka, Narodne novine br. 59/12. U vrijeme pisanja ovog rada u pripremi je novi nacrt ZSZPBL-a – 5.10.2017. objavljen je Nacrt konačnog prijedloga zakona o sigurnosnoj zaštiti pomorskih brodova i luka, no kako je riječ o nacrtu, isti se ne analizira u ovom tekstu.

hrvatski pravni prostor uvodi suvremena međunarodna rješenja za povećanje sigurnosne zaštite morskih luka uzimajući u obzir odgovarajuće modifikacije sadržane u pravnim aktima Europske unije.

2. Pojam morske luke i klasifikacija luka

ZSZPBL u čl. 2. st. 1. toč. 9., jednako kao i Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama¹² (u daljnjem tekstu: ZPDML) u čl. 2. st. 1. toč. 1., definira *morsku luku* kao morski i s morem neposredno povezani kopneni prostor s izgrađenim i neizgrađenim obalama, lukobranama, uređajima, postrojenjima i drugim objektima namijenjenim za pristajanje, sidrenje i zaštitu brodova, jahti i brodica, ukrcaj i iskrcaj putnika i tereta, uskladištenje i drugo rukovanje teretom, proizvodnju, oplemenjivanje i doradu tereta te ostale gospodarske djelatnosti koje su s tim djelatnostima u međusobnoj ekonomskoj, prometnoj ili tehnološkoj svezi. Od pojma luke potrebno je razlikovati pojam *lučkog područja* koje predstavlja dio morske luke, a obuhvaća jedan ili više morskih i kopnenih prostora (lučki bazen) te služi za obavljanje lučkih djelatnosti; njime upravlja lučka uprava ili ovlaštenik koncesije.¹³ Prethodna definicija ukazuje na činjenicu da luka obuhvaća prostor koji je površinom veći od lučkog područja, a budući da lučka uprava odnosno ovlaštenik koncesije upravlja samo lučkim područjem, što uključuje i odgovornost za sigurnosnu zaštitu u luci, valja zaključiti da se ZSZPBL u svojoj primjeni ograničava na lučko područje, a ne na cjelokupno područje luke.¹⁴ ZSZPBL rabi i dodatni pojam *lučkog operativnog područja* za opis mjesta na kojem se odvija sučelje brod/luka,¹⁵ a koje može uključivati bilo koji dio lučkog područja te sidrište i prilaz luci s morske strane.¹⁶

Osnovni kriterij za podjelu morskih luka jest njihova namjena, pa se prema tome razlikuju luke otvorene za javni promet i luke za posebne namjene, pri čemu obje vrste mogu biti otvorene za međunarodni ili samo za domaći promet. *Luka otvorena za javni promet* jest ona luka koju može upotrebljavati svaka fizička

¹² Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama, Narodne novine br. 158/03, 100/04, 141/06, 38/09, 123/11, 56/16.

¹³ Čl. 2. st. 1. toč. 4. ZPDML.

¹⁴ Isto se izričito utvrđuje u ZSZPBL-u u čl. 1. kada se uređuje sigurnosna zaštita lučkih područja koja služe pristajanju ili sidrenju trgovačkih brodova namijenjenih pomorskoj plovidbi. Vidi: Baljkas, Robert, *Primjena mjera sigurnosne zaštite na lučkim područjima i na međunarodnim pomorskim graničnim prijelazima Republike Hrvatske*, *Naše more*, 59(5-6)/2012, str. 224-225.

¹⁵ *Sučelje brod/luka* predstavlja odnos koji nastaje kada je brod neposredno pod utjecajem djelovanja ili kretanja ljudi ili stvari ili pružanja usluga brodu u luci (čl. 2. st. 1. toč. 11. ZSZPBL).

¹⁶ Čl. 2. st. 1. toč. 10. ZSZPBL.

ili pravna osoba pod jednakim uvjetima, u skladu s njezinom namjenom te u granicama raspoloživih kapaciteta,¹⁷ što znači da takva luka pruža svoje usluge svim korisnicima bez ikakve diskriminacije. Nasuprot tome, *luka posebne namjene* predstavlja luku koja neće biti dostupna svima pod jednakim uvjetima, već će se nalaziti u posebnoj upotrebi ili gospodarskom korištenju pravnih ili fizičkih osoba (npr. luka nautičkog turizma) ili državnog tijela (npr. vojna luka).¹⁸

Luke otvorene za javni promet, prema veličini i značaju za Republiku Hrvatsku, nadalje se mogu podijeliti na: a) luke osobitog (međunarodnog) gospodarskog interesa za Republiku Hrvatsku (Rijeka, Zadar, Šibenik, Split, Ploče i Dubrovnik), b) luke županijskog značaja (npr. luka Biograd na Moru) i c) luke lokalnog značaja (npr. luka Ražanac).¹⁹ Po istom kriteriju, luke posebne namjene dijele se na: a) luke od značaja za Republiku Hrvatsku i b) luke od županijskog značaja.²⁰ S druge pak strane, s obzirom na djelatnosti koje se obavljaju u lukama posebne namjene, te se luke mogu podijeliti na: a) vojne luke, b) luke nautičkog turizma, c) industrijske luke, d) brodogradilišne luke i e) sportske, ribarske i druge luke slične namjene.²¹

3. Polje primjene ZSZPBL-a

U kontekstu morskih luka, ZSZPBL se primjenjuje na one luke i lučka operativna područja u koja pristaju ili u kojima se sidre sljedeće kategorije trgovačkih brodova namijenjenih pomorskoj plovidbi:

- a) putnički brodovi²² u međunarodnoj plovidbi,²³ uključujući i brze putničke brodove,
- b) teretni brodovi²⁴ u međunarodnoj plovidbi od 500 bruto registarskih tona ili više, uključujući i brze teretne brodove,

¹⁷ Čl. 2. st. 1. toč. 2. ZPDML.

¹⁸ Čl. 2. st. 1. toč. 3. ZPDML.

¹⁹ Čl. 42. st. 1. ZPDML.

²⁰ Čl. 42. st. 3. ZPDML.

²¹ Čl. 42. st. 2. ZPDML.

²² *Putnički brod* je brod na mehanički pogon koji je ovlašten prevoziti više od 12 putnika (čl. 5. st. 1. toč. 8. Pomorskog zakonika, Narodne novine br. 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13, 26/15; u daljnjem tekstu: PZ).

²³ *Međunarodna plovidba* je plovidba koja se vrši između luke u Republici Hrvatskoj i luke u nekoj drugoj državi (vidi detaljnije čl. 2. st. 1. toč. 13. ZSZPBL).

²⁴ *Teretni brod* je brod namijenjen za prijevoz tereta sa ili bez mehaničkog poriva (čl. 5. st. 1. toč. 10. PZ).

- c) putnički brodovi u nacionalnoj plovidbi²⁵ koji obavljaju putovanja pri kojima se udaljavaju više od 20 nautičkih milja od obale kojoj osobe u opasnosti mogu sigurno pristupiti u vrijeme srednje razine morskih mijena.

Pritom ZSZPBL ne razlikuje luke otvorene za javni promet i luke posebne namjene, što se može tumačiti na način da navedeni kriteriji obuhvaćaju obje vrste luka ako zadovoljavaju prethodno navedene kriterije. Kroz čl. 3. st. 2. ZSZPBL-a omogućeno je proširenje primjene na luke i lučka operativna područja koja ne ulaze u niti jednu od gore navedenih kategorija, uz uvjet da takvo proširenje naredbom odredi ministar nadležan za poslove pomorstva (u daljnjem tekstu: ministar), na prijedlog Ministarstva nadležnog za unutarnje poslove (u daljnjem tekstu: MUP). Pritom, naredba kojom se širi primjena ZSZPBL-a mora biti sukladna procjeni rizika koju prethodno provodi MUP. Budući da je cjelokupni sustav sigurnosne zaštite na međunarodnoj razini osmišljen kao odgovor na terorističke i ostale sigurnosne ugroze, uputno bi bilo izraditi procjene rizika za sve morske luke u Republici Hrvatskoj, te sukladno izvedenim zaključcima, iskoristiti mogućnost proširenja primjene mjera sigurnosne zaštite na one luke u kojima postoji povećana opasnost od sigurnosne ugroze.²⁶ Osim što predviđa mogućnost proširenja svoje primjene, ZSZPBL pruža i mogućnost privremene suspenzije primjene svih ili pojedinih predviđenih mjera na određenu luku ili neki njezin dio, o čemu također odlučuje ministar, na osnovi procjene rizika i uz prethodno mišljenje MUP-a.

Pored temeljnog sustava sigurnosne zaštite, koji je predviđen i razrađen u odredbama ZSZPBL-a, isti u čl. 6. dopušta izradu i primjenu posebnog sustava zaštite, pod uvjetom da taj sustav ne bude manje učinkovit od onoga koji je inicijalno utvrđen njime i relevantnim međunarodnim dokumentima, odnosno da podrazumijeva barem jednaku razinu zaštite kao i temeljni sustav sigurnosti. Takva je mogućnost predviđena samo za one luke i lučka operativna područja u koja pristaju ili u kojima se sidre pomorski objekti u nacionalnoj plovidbi, a koje je ministar naredbom podveo pod polje primjene ZSZPBL-a. Posebni sustav sigurnosne zaštite uspostavlja Ministarstvo nadležno za poslove pomorstva (u daljnjem tekstu: Ministarstvo), na temelju prethodne procjene rizika koju provodi MUP, pri čemu je odnosni sustav podvrgnut kontroli kroz periodična razmatranja koja se moraju vršiti u razdobljima kraćim od pet godina, ali i kroz obvezu Ministarstva da izvjesti Europsku komisiju o sadržaju sustava kao i o rezultatima provedenih razmatranja.

²⁵ *Nacionalna plovidba* je plovidba koja se vrši između luka u Republici Hrvatskoj (vidi detaljnije čl. 2. st. 1. toč. 14. ZSZPBL).

²⁶ Vidi Baljkas, op. cit., str. 226.

4. Sigurnosna zaštita morskih luka

Osnovna svrha ZSZPBL-a jest, kao što proizlazi iz samog naziva zakona, osigurati sigurnosnu zaštitu pomorskih brodova i luka u slučajevima *sigurnosne prijetnje* ili *dogadaja koji ugrožava sigurnost*, tj. u slučajevima dogadaja, radnji ili okolnosti koji ugrožavaju ili mogu ugroziti sigurnost broda ili luke odnosno svaku dopuštenu djelatnost na lučkom području.²⁷ Pritom se pod pojmom *sigurnosne zaštite* podrazumijeva sustav preventivnih mjera²⁸ namijenjenih zaštititi brodova i luka od prijetnje namjernim nezakonitim činom.²⁹ Prethodno navedene zakonske definicije naglašavaju primarno preventivni karakter mjera sigurnosne zaštite, čija je zadaća osigurati uvjete za normalno obavljanje lučkih djelatnosti i spriječiti nastanak situacija koje bi mogle rezultirati ugrožavanjem ljudi i imovine koji se nalazi u luci.

Ovisno o vrsti luke, za njezinu sigurnosnu zaštitu odgovorna je lučka uprava, odnosno koncesionar luke posebne namjene, a ta odgovornost prvenstveno podrazumijeva obvezu ustrojavanja *službe zadužene za sigurnosnu zaštitu luke* kao posebne organizacijske jedinice nadležne za provedbu sigurnosnih mjera,³⁰ a koja zbog prirode svojeg zadatka ima dužnost konstantnog djelovanja, tj. djelovanja 24 sata dnevno. Odnosnom službom rukovodi osoba odgovorna za sigurnosnu zaštitu luke³¹ koju imenuje ravnatelj lučke uprave ili odgovorna osoba koncesionara luke posebne namjene, na rok od pet godina.

5. Procjena i plan sigurnosne zaštite

Prema čl. 26. ZSZPBL-a, sve luke na koje se primjenjuju sigurnosne mjere moraju imati izrađenu *procjenu sigurnosne zaštite* od strane priznate organizacije za sigurnost luka,³² pri čemu je obvezatni sadržaj svake procjene utvrđen u Pri-

²⁷ Čl. 2. st. toč. 8. ZSZPBL.

²⁸ Čl. 2. st. 1. toč. 6. ZSZPBL.

²⁹ *Nezakoniti čin* je namjerno djelovanje koje po svojoj prirodi ili okolnostima može štetiti plovničkim objektima u međunarodnoj ili domaćoj plovidbi, putnicima, teretu ili luci (čl. 2 st. 1. toč. 7. ZSZPBL).

³⁰ Za potrebe više luka na području jedne županije, odlukom župana, može se osnovati jedna služba (čl. 25. st. 3. ZSZPBL).

³¹ *Osoba odgovorna za sigurnosnu zaštitu luke* je osoba koja je određena za izradu, primjenu, izmjene i održavanje plana sigurnosne zaštite luke te za vezu s časnicima odgovornima za sigurnosnu zaštitu broda i osobama odgovornima za sigurnosnu zaštitu u kompaniji (čl. 2. st. 1. toč. 22. ZSZPBL). Svi poslovi i zadaće osobe odgovorne za sigurnost luke detaljno su nabrojani u čl. 33. ZSZPBL-a.

³² Vidi: *infra*, str. 12.

logu 4. ZSZPBL-a.³³ Pri izradi procjene priznata organizacija mora prvenstveno voditi računa o posebnosti pojedinih dijelova lučkog područja, ali i o područjima izvan luke koja mogu biti od značaja za njezinu sigurnost. Procjena se mora obnavljati najmanje svakih pet godina, ali i ranije u slučajevima: a) povećanja ili smanjenja površine lučkog područja za više od 5% njegove ukupne površine, b) veće promjene ustroja, načina rada ili prevladavajućih tereta u luci, te c) na zahtjev Ministarstva. Nakon što je procjena izrađena ili naknadno izmijenjena, ista mora biti odobrena od strane Ministarstva, koje svoju odluku temelji na prethodnom mišljenju MUP-a. Iako sam Zakon to izričito ne određuje, sukladno ISPS Pravilniku,³⁴ procjena mora biti zaštićena od neovlaštenog pristupanja ili otkrivanja.

Osim što svaka luka koja se nalazi pod primjenom sigurnosnih mjera mora imati izrađenu procjenu sigurnosne zaštite, čl. 27. ZSZPBL-a zahtijeva i izradu istoimenog plana, kojeg sastavlja priznata organizacija za sigurnost luka, različita od one koja je izradila procjenu koja predstavlja temelj za izradu plana. *Plan sigurnosne zaštite luke* jest plan mjera kojima se uređuje zaštita same luke, brodova, osoba i tereta, prijevoznih jedinica tereta i brodskih zaliha unutar područja luke od sigurnosnih prijetnji ili događaja koji ugrožavaju sigurnost.³⁵ Kao što je to slučaj i s procjenom, kroz ZSZPBL odnosno Prilog 5. utvrđuje se obvezatni sadržaj svakog plana sigurnosne zaštite luke, a sam plan, kao i njegove izmjene, odobrava Ministarstvo uz prethodno mišljenje MUP-a. S obzirom na prirodu podataka sadržanih u njemu, ali i svrhu samog sustava sigurnosne zaštite, plan mora biti zaštićen od neovlaštenog pristupanja ili otkrivanja. S ciljem provjere spremnosti primjene plana sigurnosne zaštite luke, moraju se provoditi pojedinačne i opće vježbe. Pojedinačne vježbe poduzimaju se jednom u tri mjeseca kako bi se provjerila sposobnost izvođenja pravovremene pojedine mjere ili postupka utvrđenog u planu sigurnosne zaštite luke. S druge strane, općom vježbom provjerava se primjena svih ili većine mjera utvrđenih planom sigurnosne zaštite uz sudjelovanje svih ili većine osoba koje imaju određena zaduženja u okviru sustava sigurnosne zaštite. Opća vježba se mora provesti najmanje jednom godišnje, s time da između dviju takvih vježbi ne smije proći više od 18 mjeseci.³⁶

³³ Procjena, među ostalim, mora sadržavati podatke o provedbi tjelesne i tehničke zaštite u luci (toč. 5.1.-5.7., 7.1.-7.5. Priloga 4. ZSZPBL).

³⁴ Dio B čl. 4.1. ISPS Pravilnika.

³⁵ Čl. 2. st. 1. toč. 17. ZSZPBL.

³⁶ Mogućnost određivanja drugačije dinamike odvijanja općih vježbi utvrđena je čl. 43. st. 5. ZSZPBL.

6. Stupnjevi sigurnosne zaštite

Za svaku luku u kojoj se provodi sigurnosni sustav, ZSZPBL predviđa primjenu jednog od sljedeća tri stupnja zaštite:

- *stupanj sigurnosne zaštite 1 (SL1; eng. Security Level 1)* podrazumijeva stanje niske prijetnje sigurnosti, pri kojem se cijelo vrijeme obvezno primjenjuju osnovne mjere zaštite: osiguranje provedbe svih dužnosti koje se odnose na zaštitu luke i brodova, nadzor pristupa području luke i brodovima koji se u njoj nalaze, nadzor nad ukrcajem i iskrcajem osoba i njihovih stvari, praćenje prostora ograničenog kretanja i osiguranje pristupa tim prostorima samo ovlaštenim osobama, praćenje područja luke, a posebno područja u blizini važnijih objekata i brodova, nadzor rukovatelja teretom i brodskim zalihama te osiguranje raspoloživih sigurnosnih veza;
- *stupanj sigurnosne zaštite 2 (SL2; eng. Security Level 2)* je stupanj koji se primjenjuje u slučaju povišenog rizika od ugrožavanja sigurnosti, odnosno u stanju srednje sigurnosne prijetnje, a pritom podrazumijeva privremeno poduzimanje dodatnih mjera zaštite do prestanka sigurnosne prijetnje;
- *stupanj sigurnosne zaštite 3 (SL3; eng. Security Level 3)* primjenjuje se u slučaju kada postoji vjerojatan ili neizbježan rizik od ugrožavanja sigurnosti, tj. kada postoji stanje visoke sigurnosne prijetnje, a podrazumijeva prekid svih lučkih djelatnosti i primjenu posebnih mjera, također u ograničenom vremenskom razdoblju dok sigurnosna prijetnja ne prestane.

Postupci, mjere i ostale aktivnosti za svaki stupanj moraju se poduzimati na način kako su utvrđeni planom sigurnosne zaštite te sukladno uputama osobe odgovorne za zaštitu u luci. No, kada se radi o drugom i trećem stupnju, pored prethodno navedenih mjera, moraju se poduzeti i one mjere čiju primjenu naloži ministar, lučki kapetan ili načelnik nadležne policijske uprave. Generalno, koji će se stupanj zaštite primjenjivati na luke u Republici Hrvatskoj utvrđuje MUP, pri čemu može odrediti različiti stupanj za pojedine luke, dijelove lučkog područja ili pojedina lučka operativna područja. O utvrđenom stupnju zaštite, kao i o njegovim promjenama, MUP mora odmah obavijestiti³⁷ upravu nadležnu za sigurnosnu zaštitu,³⁸ koja će u slučaju promjene koja se odnosi na sve luke obuhvaćene primjenom sigurnosnih mjera, u roku od najviše 60 minuta, istu obavijest proslijediti nadležnim lučkim kapetanijama, nadležnim osobama od-

³⁷ Obvezni sadržaj obavijesti propisan je čl. 8. st. 9. ZSZPBL.

³⁸ Vidi: *infra*, str. 13.

govornima za sigurnosnu zaštitu luka, svim brodovima koji se nalaze u unutarnjim morskim vodama i teritorijalnom moru Republike Hrvatske te pravnoj osobi zaduženoj za objavu oglasa za pomorce. Nadalje, osoba odgovorna za sigurnosnu zaštitu luke mora osigurati da obavijest prisprije svim brodovima koji se nalaze u području njezine nadležnosti kao i onima koji su joj priopćili namjeru uplovljavanja u to područje, u roku od 30 minuta od trenutka prijave odnosno promjene stupnja sigurnosne zaštite. S druge strane, kada se radi o određivanju posebnog stupnja zaštite za pojedine luke ili lučka područja ili pak o njegovoj promjeni, uprava će o tome obavijestiti osobe odgovorne za sigurnosnu zaštitu u kompanijama³⁹ i lučke kapetanije.

7. Postupak u slučaju sigurnosne prijetnje

Kada Ministarstvo zaprimi obavijest o postojanju sigurnosne prijetnje bilo kojoj luci na području Republike Hrvatske, ono je u obvezi tu obavijest prosljediti MUP-u kao tijelu nadležnom za utvrđivanje stupnja sigurnosne zaštite. Nakon što MUP poduzme odgovarajuće radnje i postupke, o istima je ovlaštena osoba MUP-a dužna pravovremeno izvijestiti službu nadzora i upravljanja pomorskim prometom⁴⁰ te Upravu sigurnosti plovidbe.⁴¹ Služba nadzora i upravljanja nadalje prosljeđuje informaciju o postojanju sigurnosne prijetnje lučkom kapetanu nadležne lučke kapetanije, osobi odgovornoj za sigurnosnu zaštitu odnosne luke, zapovjedniku broda koji je izložen prijetnji te svim drugim službama, ustanovama ili osobama čija bi pomoć mogla biti potrebna pri otklanjanju prijetnje ili njezinih posljedica (npr. Hrvatska gorska služba spašavanja). Nakon što je obaviještena o postojanju sigurnosne prijetnje, služba zadužena za zaštitu luke poduzeti će odgovarajuće mjere i radnje sukladno planu i stupnju sigurnosne zaštite kojeg je utvrdio MUP, što će u slučaju visoke razine sigurnosne ugroze značiti obustavu obavljanja svih lučkih djelatnosti.

³⁹ *Kompanija* je fizička ili pravna osoba koja je preuzela odgovornost za upravljanje brodom od vlasnika broda i koja je preuzimanjem takve odgovornosti preuzela ovlasti i odgovornosti sukladno Međunarodnom pravilniku o upravljanju sigurnošću (čl. 2. st. 1. toč. 12. ZSZPBL).

⁴⁰ Republika Hrvatska je u okviru predpristupnih pregovora o članstvu u Europskoj Uniji preuzela obvezu uspostave službe za nadzor i upravljanje pomorskim prometom sukladno Direktivi Europskog parlamenta i Vijeća 2002/59/EZ od 27. lipnja 2002. o uspostavljanju sustava nadzora plovidbe i informacijskog sustava Zajednice i o ukidanju Direktive Vijeća 93/75/EEZ (Službeni list Europske unije br. L 208/10).

⁴¹ Uprava sigurnosti plovidbe predstavlja upravu nadležnu za sigurnosnu zaštitu u smislu ZSZPBL-a.

8. Identifikacijske iskaznice

Sve osobe koje borave na području luke, bilo da je riječ o zaposlenicima, korisnicima ili nekoj trećoj kategoriji osoba, imaju opću obvezu postupanja po uputama i sukladno planu te stupnjevima sigurnosne zaštite koji su na snazi u odnosnoj luci. No, osim prethodno navedene dužnosti, sve osobe i vozila koja se stalno ili povremeno zadržavaju na području luke, kao i osobe i vozila koja stalno ili povremeno obavljaju određenu djelatnost na tom području, moraju posjedovati *identifikacijske iskaznice*. Iznimku predstavljaju putnici i vozila koji se ukrcajaju na brod koji boravi u luci ili se iskrcavaju s njega, kao i članovi posade takvog broda. Identifikacijske iskaznice izdaje lučka uprava ili koncesionar luke posebne namjene, osobama koje ispunjavaju opće i posebne uvjete za takvo izdavanje, pri čemu se ti uvjeti ne odnose na posjetitelje luke. Provjeru ispunjavanja općih uvjeta provodi lučka uprava ili koncesionar luke posebne namjene, dok ispunjavanje posebnih uvjeta, što podrazumijeva analizu podataka o kaznenim i prekršajnim aktivnostima, provjerava nadležna policijska uprava ili policijska postaja.⁴²

9. Izjava o sukladnosti luke i inspekcijski nadzor

Svakoj luci na koju se primjenjuje ZSZPBL, na zahtjev lučke uprave ili koncesionara luke posebne namjene, Ministarstvo će izdati *izjavu o sukladnosti luke*, pod uvjetom da je odnosnoj luci odobren plan sigurnosne zaštite te da je obavljen njezin pregled. Odnosnom izjavom se potvrđuje da luka ima uspostavljen adekvatan sustav zaštite te da posluje sukladno ZSZPBL-u i relevantnim međunarodnim dokumentima. Izjava se izdaje na razdoblje od pet godina, uz uvjet obavljanja redovnog godišnjeg pregleda najmanje 10 mjeseci, odnosno najkasnije 14 mjeseci od dana zadnjeg pregleda. Ako nekoj luci iz bilo kojeg razloga ne bi bila izdana izjava o sukladnosti, nadležna inspekcija će zabraniti uplovljavanje u tu luku onih brodova na koje se odnosi ZSZPBL.

Nadzor nad primjenom ZSZPBL-a, podzakonskih akata donesenih na temelju njega i odgovarajućih međunarodnih dokumenata u lukama provode inspektori sigurnosti plovidbe lučkih kapetanija i Ministarstva te drugi ovlašteni službenici Ministarstva i MUP-a. Ako se prilikom inspekcijskog pregleda utvrdi da luka ne udovoljava propisanim uvjetima, tada inspektor može: a) naložiti ispravak utvrđenog nedostatka, b) privremeno zabraniti uplovljavanje brodova u luku ili pojedino lučko operativno područje, ili, c) poduzeti drugu mjeru pred-

⁴² Čl. 28. ZSZPBL.

viđenu posebnim propisom. O poduzimanju jedne od navedenih mjera, inspektor ili drugi ovlašteni službenik odlučuje rješenjem, protiv kojeg se može izjaviti žalba Povjerenstvu za žalbe pri Ministarstvu.⁴³

10. Priznata organizacija za sigurnosnu zaštitu luka

Priznata organizacija za sigurnosnu zaštitu luka je pravna osoba koja ispunjava uvjete utvrđene ZSZPBL-om⁴⁴ te je ovlaštena obavljati poslove utvrđene tim Zakonom.⁴⁵ Glavni zadatak ovih subjekata jest izrada procjena i planova sigurnosne zaštite, uz napomenu kako Ministarstvo na njih može prenijeti određene poslove iz svojeg djelokruga, osim: određivanja stupnja sigurnosne zaštite luka, odobravanja procjene i plana zaštite luka, kao i njihovih izmjena i dopuna, određivanja luka ili lučkih operativnih područja na koje se primjenjuje ZSZPBL, provedbe nadzora nad primjenom ZSZPBL-a, te definiranja zahtjeva za izdavanje Deklaracije o sigurnosnoj zaštiti.⁴⁶ Pravna osoba u svojstvu priznate organizacije ne smije imati poslovni ili drugi interes prema subjektima u odnosu na koje obavlja poslove priznate organizacije, te ne smije obavljati poslove tjelesne zaštite niti druge poslove koji proizlaze iz primjene procjene ili plana sigurnosne zaštite. Status priznate organizacije rješenjem dodjeljuje Ministarstvo, na zahtjev zainteresirane pravne osobe,⁴⁷ pri čemu se zahtjevu moraju priložiti dokazi o ispunjavanju propisanih uvjeta, a njihovo udovoljavanje podliježe provjeri od strane posebnog povjerenstva koje imenuje ministar. Rješenje kojim se određena pravna osoba ovlašćuje za obavljanje poslova priznate organizacije donosi se za određeno vremensko razdoblje koje ne može biti dulje od pet godina, a u njemu mora biti sadržan opseg poslova koje je ona ovlaštena obavljati. Temeljem odnosnog rješenja Ministarstvo i priznata organizacija sklapaju ugovor kojim detaljno uređuju međusobna prava i obveze. Ako bi se u okviru nadzora nad

⁴³ Čl. 30. ZSZPBL *et seq.*

⁴⁴ Uvjeti sadržani u Prilogu 1. ZSZPBL-a (npr. stručnost u poslovima koji se odnose na sigurnosnu zaštitu luka, primjereno znanje o drugim sigurnosno relevantnim činjenicama od značaja za sigurnosnu zaštitu, sposobnost procjene sigurnosne prijetnje, poznavanje zahtjeva Poglavlja XI-2 SOLAS Konvencije i ISPS Pravilnika te drugih propisa koji reguliraju sigurnosnu zaštitu, poznavanje sigurnosnog stanja u Republici Hrvatskoj i izvan nje u pogledu mogućih prijetnji sigurnosti itd.).

⁴⁵ Čl. 2. st. 1. toč. 25. ZSZPBL.

⁴⁶ *Deklaracija o sigurnosnoj zaštiti* je pisani sporazum sklopljen između broda i luke ili između dvaju brodova kojim se utvrđuju mjere sigurnosne zaštite koje će svaki od njih primijeniti (čl. 2. st. 1. toč. 24. ZSZPBL).

⁴⁷ Do stupanja Republike Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije, poslove priznate organizacije obavljao je Hrvatski registar brodova (čl. 62. ZSZPBL).

radom priznate organizacije utvrdilo da ista ne udovoljava uvjetima pod kojima joj je izdana ovlast ili da obavlja poslove protivno odredbama ZSZPBL-a, odnosno provedbenih propisa, ovlaštenu službenik može poduzeti jednu od sljedećih mjera: a) naložiti ispravak nedostatka, b) privremeno zabraniti obavljanje poslova priznate organizacije, ili, c) predložiti oduzimanje ovlaštenja. Najtežu mjeru oduzimanja ovlaštenja Ministarstvo može poduzeti ako utvrdi da priznata organizacija više ne udovoljava uvjetima za ovlašćivanje ili ako obavlja poslove protivno odredbama ZSZPBL-a i odgovarajućih međunarodnih akata.

11. Obveza izvještavanja

Budući da prikupljanje i razmjena informacija između država članica Europske unije, ali i potpisnica SOLAS Konvencije, pridonosi jačanju sustava zaštite morskih luka, Ministarstvo ima obvezu izvještavati Međunarodnu pomorsku organizaciju, Europsku komisiju i druge države članice Europske unije o mjerama koje su poduzete sukladno odredbama poglavlja XI-2 SOLAS Konvencije i ISPS Pravilnika. Također Ministarstvo ima obvezu ustrojiti posebno tijelo nadležno za sigurnosnu zaštitu, te Europskoj komisiji dostaviti podatke o tom tijelu kao i o osobi zaduženoj za sigurnosnu zaštitu u Ministarstvu. Kao tijelo nadležno za sigurnosnu zaštitu određena je Uprava sigurnosti plovidbe, čime je ista zadužena za izvješćivanje i koordinaciju aktivnosti s Europskom komisijom i državama članicama u pogledu primjene ZSZPBL-a i drugih relevantnih propisa Europske unije. Također Uprava sigurnosti plovidbe ima obvezu izvještavati Europsku komisiju o lukama i lučkim operativnim područjima na koje se primjenjuje ZSZPBL.

III. PRIVATNA ZAŠTITA U REPUBLICI HRVATSKOJ

1. Uvod

Budući da Prilog 4. ZSZPBL-a kao dio obveznog sadržaja procjene sigurnosne zaštite luke, među ostalim, predviđa i podatke o provedbi tjelesne i tehničke zaštite,⁴⁸ morske luke koje ulaze u polje njegove primjene imaju obvezu

⁴⁸ Točka 5. *Osoblje sigurnosti* (5.1. Broj, izobrazba i ustroj rada, 5.2. Ovlasti i nadležnosti, 5.3. Planovi ophodnje, 5.4. Obvezne upute i rutine, 5.5. Oružje i uređaji, 5.6. Raspoloživost dodatnog osoblja, 5.7. Prijedlog mjera unapređenja) i točka 7. *Mjere zaštite* (7.1. Perimetarska zaštita, 7.2. Ulazi, 7.3. Zaštitni sustavi rasvjete, 7.4. Tehnička zaštita, 7.5. Protuprovalna zaštita, 7.6. Protupožarna zaštita, 7.7. Protudiverzijska zaštita, 7.8. Zaštita od onečišćenja, 7.9. Zdravstvena zaštita i prva pomoć, 7.10. Evakuacija u slučaju nužde) Priloga 4. ZSZPBL-a.

angažiranja zaštitarske službe kao iznimno važnog elementa u provedbi mjera sigurnosne zaštite. U pogledu ostalih luka takva obveza ne postoji, ali svakako je uputno da u obavljanju svojih gospodarskih djelatnosti lučka uprava, odnosno koncesionar luke posebne namjene razmisle o takvoj mjeri. Za primjer se može uzeti luka nautičkog turizma, kao luka posebne namjene koja služi za prihvata i smještaj plovila, te je opremljena za pružanje usluga korisnicima i plovilima, a u poslovnom, građevinskom i funkcionalnom pogledu čini jedinstvenu cjelinu.⁴⁹ Među uslugama⁵⁰ koje pružaju ove kategorije luka kao najvažnija se može istaknuti djelatnost iznajmljivanja veza za smještaj plovnih objekata, koja obuhvaća obvezu prihвата, čuvanja i održavanja plovila, a pri čijem obavljanju koncesionar luke mora postupati s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima,⁵¹ odnosno s tzv. *pažnjom dobrog stručnjaka*.⁵² Takvo postupanje svakako dopušta mogućnost angažmana zaštitarskih snaga, u obliku tjelesne i/ili tehničke zaštite, a u svrhu sprječavanja nastanka štete na plovilima i njihovoj opremi, kao i na objektima, infrastrukturi i drugoj imovini luke (usluga koja je redovito prisutna u lukama nautičkog turizma, s ograničenim učincima, kako će biti razmatrano u nastavku teksta).

No, uzimajući u obzir trenutni geopolitički položaj Republike Hrvatske i značaj turizma za njezino cjelokupno gospodarstvo, te terorizam kao najveću sigurnosnu prijetnju, valjalo bi razmotriti mogućnosti proširenja primjene sigurnosnog sustava predviđenog ZSZPBL-om i na one kategorije luka koje nisu inicijalno zahvaćene poljem njegove primjene.

2. Pojam privatne zaštite

U suvremenim pravnim poretcima postoje *dva sustava zaštite i sigurnosti* koji se međusobno isprepliću i dopunjuju; *javni*, koji svoje ovlasti crpi iz dužnosti države da progoni i kažnjava počinitelje nedopuštenih ponašanja, odnosno kaznenih djela i prekršaja, te *privatni*, čije ovlasti proizlaze iz prava svakog pojedinca na samoobranu, koje on pravnim poslom prenosi na privatne zaštitarske subjekte.⁵³ Dok javni sustav služi interesima društva, privatni je usmjeren na interese i

⁴⁹ Čl. 10. st. 1. toč. 2. Uredbe o razvrstaju luka otvorenih za javni promet i luka posebne namjene, Narodne novine br. 110/04, 82/07.

⁵⁰ Vidi čl. 45. st. 1. Zakona o pružanju usluga u turizmu, Narodne novine br. 68/07, 88/10, 30/14, 89/14, 152/14.

⁵¹ Čl. 4. st. 1. toč. 3., u vezi s čl. 3. st. 1.-4. Zakona o pružanju usluga u turizmu.

⁵² Vidi Padovan, Adriana Vincenca, *Odgovornost luke nautičkog turizma iz ugovora o vezi i osiguranje*, PPP god. 52 (2013), 167, str. 6.-7.

⁵³ Veić, Petar; Nađ, Ivan, *Zakon o privatnoj zaštiti s komentarom*, Rijeka, Žagar, 2005., XIII.

zahtjeve privatnog naručitelja. Budući da javni sustav predstavlja državu, on je sveobuhvatniji i njegove su ovlasti šire, dok primjena privatne zaštite dolazi u obzir samo u pogledu onih dobara koje država ne osigurava, kao i onih kojima pruža osiguranje, ali u opsegu iznad pružene javne zaštite.

Privatna zaštita u smislu Zakona o privatnoj zaštiti⁵⁴ (u daljnjem tekstu: ZPZ) predstavlja djelatnost zaštite osoba i imovine koju ne osigurava država i iznad opsega koji ona osigurava, pri čemu se može obavljati kao tjelesna i/ili tehnička zaštita, uz obvezu postupanja sukladno odredbama ZPZ-a i propisima donesenima na temelju njega.⁵⁵ Iz prethodno navedene definicije proizlazi da djelatnost privatne zaštite obuhvaća one poslove koji imaju za cilj zaštitu osoba i imovine, pri čemu ZPZ u čl. 5. st. 1. navodi tipične vrste takvih poslova; osiguranje mirnih prosvjeda i javnih okupljanja, osiguranje stambenih i poslovnih prostora, neposredna tjelesna zaštita osoba, zaštita prirodnih dobara i okoliša te osiguranje i pratnja novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti. Od navedenog, u kontekstu zaštite morskih luka u obzir dolazi osiguranje poslovnih prostora i imovine te zaštita okoliša, čemu svakako valja pridodati poslove osiguranja i zaštite plovila te lučkih uređaja i infrastrukture.

3. Subjekti privatne zaštite

Subjekti privatne zaštite jesu zaštitarske tvrtke⁵⁶ koje imaju odobrenje za obavljanje poslova privatne zaštite, a koje po svojem ustroju mogu biti pravne osobe i obrti. Kada je riječ o pravnim osobama kao subjektima privatne zaštite, podrazumijevaju se svi oblici društava koji imaju pravnu osobnost,⁵⁷ ako su registrirani za obavljanje poslova privatne zaštite (tjelesne i/ili tehničke) kod nadležnog trgovačkog suda. S druge strane obrtnici će moći obavljati samo poslove tehničke zaštite, dok će u pogledu tjelesne zaštite biti ograničeni na vlastite potrebe u okviru unutarnje čuvarske službe.⁵⁸ Važno je istaknuti da su pristupanjem

⁵⁴ Zakon o privatnoj zaštiti, Narodne novine br. 68/03, 31/10, 139/10.

⁵⁵ Čl. 3. st. 1. u vezi sa čl. 1. st. 1. ZPZ.

⁵⁶ Pojam tvrtke u ovom radu se ne rabi u smislu čl. 11. st. 1. Zakona o trgovačkim društvima (Narodne novine br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15; u daljnjem tekstu: ZTD), već kao skupni naziv za pravne osobe i obrte koji imaju odobrenje za obavljanje poslova privatne zaštite.

⁵⁷ Zakon nepotrebno ističe da djelatnost privatne zaštite ne mogu obavljati tajna društva, budući da ista sukladno čl. 148. st. 3. ZTD-a nisu pravne osobe.

⁵⁸ *Unutarnja čuvarska služba* predstavlja posebnu ustrojstvenu jedinicu unutar pravne osobe ili obrta, čiji je cilj zaštita vlastitih radnika i imovine. S istim ciljem, umjesto ustrojavanja unutarnje čuvarske službe, zaštitarska tvrtka može angažirati drugu zaštitarsku tvrtku koja ima odobrenje za obavljanje poslova privatne zaštite.

Republike Hrvatske Europskoj uniji pravo obavljanja poslova privatne zaštite stekle pravne osobe i obrtnici iz ostalih država članica Europske unije, kao i država potpisnica Ugovora o Europskom gospodarskom prostoru, pod uvjetom da imaju odobrenje za obavljanje takvih poslova koje je izdano u nekoj od država članica Europske unije ili država potpisnica Ugovora o Europskom gospodarskom prostoru, u skladu s važećim propisima Republike Hrvatske.

Pravna osoba koja želi započeti s obavljanjem poslova privatne zaštite prethodno mora ishoditi odobrenje MUP-a, a to će moći ako udovoljava sljedećim uvjetima: a) izvršila je upis u sudski registar, b) imenovala je odgovornu osobu za poslove privatne zaštite,⁵⁹ c) sastavila je akt o razvrstavanju radnih mjesta s opisom poslova te ovlastima zaposlenika za svako radno mjesto, d) ima opći akt o zaštitnom znaku te opći akt o radnoj odori, i, e) ima poslovni prostor koji zadovoljava prostorne i tehničke uvjete za smještaj oružja te zaštitu od požara, krađe i drugih nezgoda ili zloporaba. Obrtnik prije početka obavljanja poslova privatne zaštite također mora ishoditi odobrenje MUP-a, a za to će mu biti potrebno ispunjavanje sljedećih preduvjeta: a) ima najmanje srednju stručnu spremu i ispunjava uvjete koji su prema ZPZ-u propisani za osobu odgovornu za poslove privatne zaštite,⁶⁰ b) izvršio je upis obrta u obrtni registar, c) sastavio je akt o razvrstavanju radnih mjesta s popisom zaposlenih i njihovim ovlastima za svako radno mjesto, i, d) ima poslovni prostor koji je uređen u skladu s propisima o prostornim i tehničkim uvjetima za djelatnost privatne zaštite. Nakon što zaštitarska tvrtka, bilo kao pravna osoba, bilo kao obrt, ishodi odobrenje MUP-a, ona može nesmetano započeti obavljanje poslova privatne zaštite, ali ako se naknadno izmijene uvjeti na temelju kojih je odobrenje izdano, odgovorna osoba u pravnoj osobi, odnosno obrtnik su dužni u roku od osam dana izvijestiti MUP o nastaloj promijeni. Obveza izvještavanja MUP-a u istom roku postoji i u slučaju prestanka rada pravne osobe, odnosno obrta. Ako bi u međuvremenu neki od prethodno navedenih uvjeta otpao, MUP će donijeti rješenje kojim će privremeno zabraniti obavljanje djelatnosti privatne zaštite, do otklanjanja nastalih nedostataka.

4. Poslovi privatne zaštite i područje njihova obavljanja

ZPZ u čl. 19. st. 3., ovisno o njihovoj složenosti i ovlastima koje iz njih proizlaze, govori o tri grupe poslova privatne zaštite: 1. *čuvari*, 2. *zaštitari* i 3. *zaštitari-tehničari*. Odnosne poslove mogu obavljati samo one osobe koje su pret-

⁵⁹ Vidi *infra*, str. 18.

⁶⁰ *Ibid.*

hodno ishodile za to predviđeno dopuštenje, a za što je potrebno udovoljavati ZPZ-om propisanim uvjetima.⁶¹ Dopuštenje izdaje policijska uprava nadležna prema mjestu prebivališta odnosno boravišta podnositelja zahtjeva, posebno za obavljanje poslova tjelesne i poslova tehničke zaštite. Dopuštenje je osobno i neprenosivo te vrijedi cijelo vrijeme dok osoba kojoj je izdano ispunjava uvjete za njegovo izdavanje. U slučaju da nastupe okolnosti koje bi uzrokovale neispunjavanje pojedinog propisanog uvjeta za stjecanje dopuštenja, policijska uprava će donijeti rješenje kojim će njegovom nositelju zabraniti obavljanje poslova privatne zaštite. Uzimajući u obzir važnost djelatnosti privatne zaštite, osobito poslova tjelesne zaštite koje mogu obavljati čuvari i zaštitari, a koji poslovi uključuju i primjenu sredstava prisile kada su u pitanju zaštitari, ZPZ izričito zabranjuje angažiranje tih dvaju kategorija zaposlenika temeljem ugovora o djelu, čime je njihov odnos s poslodavcem (zaštitarska tvrtka kao pravna osoba ili obrtnik) podvrgnut strožoj regulaciji radnog zakonodavstva.

Poslovi privatne zaštite mogu se obavljati samo na ograničenom području, tj. unutar i oko šticeenog objekta (građevina, vozilo, plovilo), te oko šticeene osobe, unutar granice perimetra⁶² zaštite, ali iznimno i na javnoj površini, za što je potrebno odobrenje nadležne policijske uprave po prethodnom prijedlogu jedinice lokalne samouprave. U posljednjem slučaju, zaštitarska tvrtka ima obvezu obavijestiti policijsku upravu, pisanim putem, najkasnije 24 sata prije početka obavljanja poslova privatne zaštite te priložiti ugovor koji je sklopila s naručiteljem tih poslova. U pogledu morskih luka, u kojima lučka uprava odnosno ovlaštenik koncesije upravlja samo lučkim područjem, valja zaključiti kako se poslovi privatne zaštite ograničavaju upravo na to područje, a ne na cjelokupnu luku.

5. Osoba odgovorna za poslove privatne zaštite

Imenovanje *odgovorne osobe za poslove privatne zaštite* jedan je od preduvjeta za dobivanje odobrenja MUP-a za obavljanje djelatnosti privatne zaštite. Kod pravne osobe to će biti fizička osoba koja ju je po zakonu ovlaštena zastupati i koja je u njoj zaposlena na najmanje pola radnog vremena, dok će kod obrta to biti njegov vlasnik. Da bi neka osoba bila imenovana na gore navedenu dužnost, mora ispunjavati sljedeće pretpostavke: a) ima prebivalište, odnosno odobren boravak u Republici Hrvatskoj, b) punoljetna je, c) ima najmanje stručni naziv

⁶¹ Za uvjete koji moraju biti ispunjeni za obavljanje poslova čuvara vidjeti čl. 20.; za poslove zaštitara čl. 23.; a za poslove zaštitara - tehničara čl. 24. ZPZ.

⁶² *Perimetar* je vanjski rub prostora oko šticeenog objekta ili osobe (čl. 2. st. 1. toč. 7. ZPZ).

stručni pristupnik ili stručni prvostupnik,⁶³ d) po zakonu je ovlaštena zastupati pravnu osobu i u njoj je zaposlena na pola radnog vremena, odnosno vlasnik je obrta, e) ima opću zdravstvenu sposobnost, f) nije pravomoćno osuđena niti se protiv nje vodi kazneni postupak za kazneno djelo za koje se progon vrši po službenoj dužnosti, g) nije u posljednje tri godine prije imenovanja pravomoćno osuđena za prekršaj s elementima nasilja, h) ispunjava sigurnosne uvjete, čije postojanje provjerom utvrđuje nadležna sigurnosna služba, te, i) poznaje hrvatski jezik i latinično pismo najmanje na razini koja je potrebna za nesmetanu i nužnu komunikaciju.

6. Ovlasti u obavljanju poslova privatne zaštite

Sve radnje i mjere čije poduzimanje ZPZ dopušta imaju prvenstveno preventivni karakter, jer ih čuvari, zaštitari i zaštitari-tehničari poduzimaju s ciljem sprječavanja i otkrivanja štetnih pojava i protupravnih radnji koje ugrožavaju tjelesnu nepovredivost i narušavaju dostojanstvo osobe, te umanjuju vrijednost imovine koja je predmet zaštite. Takva narav radnji i mjera privatne zaštite upućuje na nužnost njezinog sudjelovanja u okviru sustava sigurnosne zaštite morskih luka, budući da je i kod njega naglasak stavljen na preventivnu zaštitu luka od prijetnji namjernim nezakonitim činom, odnosno na sprečavanje namjernih protupravnih radnji u smislu ZPZ-a. Pri obavljanju svojih zadataka, zaštitarske tvrtke ne smiju primjenjivati operativne metode i sredstva koja primjenjuju MUP i druga tijela državne uprave. Budući da ZPZ u ovoj zabrani ne specificira koje bi to metode i sredstva bili, može se pretpostaviti kako je riječ o mjerama kojima se osobito zadire u temeljna prava i slobode čovjeka (npr. tajno tehničko snimanje osoba i predmeta).⁶⁴ Također je potrebno naglasiti da se pri poduzimanju poslova privatne zaštite mogu rabiti samo ona sredstva i naprave koja imaju propisanu kvalitetu proizvoda prema priznatim normama, a u nedostatku istih, prema prihvaćenim pravilima tehničke struke. Pri tome zaštitarske tvrtke u slučajevima kada su korisnici sustava tehničke zaštite, odgovaraju za njegovu ispravnost i redovito održavanje.

Kada je riječ o ovlastima osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite, potrebno je razgraničiti tjelesnu od tehničke zaštite.

⁶³ Ispunjenje ovog uvjeta nije nužno kada se radi o obrtu, jer je za obrtnika dovoljno da ima srednju stručnu spremu tehničkog smjera.

⁶⁴ Vidi Veić; Nađ, op. cit., str. 4.

6.1. Tjelesna zaštita

Tjelesna zaštita podrazumijeva zaštitu osoba i imovine koja se obavlja uz prisutnost osobe koja obavlja poslove zaštite i njegovom zaštitnom aktivnošću, bez dominantne uporabe tehničkih sredstava i naprava.⁶⁵ Iz prethodno navedene definicije vidljiv je presudan značaj čovjeka u sprječavanju protupravnih djelovanja u okviru obavljanja poslova tjelesne zaštite, čime je učinjena jasna distinkcija prema tehničkoj zaštiti kod koje postoji dominantna uloga tehnologije.

Poslove tjelesne zaštite mogu obavljati čuvari i zaštitari, pri čemu imaju sljedeće ovlasti: 1. provjera identiteta osoba, 2. davanje upozorenja i zapovjedi, 3. privremeno ograničenje slobode kretanja, 4. pregled osoba, predmeta i prometnih sredstava, 5. osiguranje mjesta događaja, 6. uporaba zaštitarskog psa, 7. uporaba tjelesne snage, i, 8. uporaba vatrenog oružja.^{66, 67}

Pri primjeni prethodno navedenih ovlasti čuvari i zaštitari moraju postupati sukladno slijedećim temeljnim načelima:

- a) *načelo zakonitosti* – podrazumijeva primjenu samo onih ovlasti koje su propisane zakonom i pod zakonom predviđenim uvjetima;
- b) *načelo razmjernosti* – znači primjenu one ovlasti s kojom se istovremeno postiže cilj postupanja uz nastajanje što manje štetnih posljedica za osobu prema kojima se ovlast primjenjuje;
- c) *načelo postupnosti* – predviđa prvotnu primjenu blaže ovlasti, a tek ako se njome ne postigne cilj primjene, onda dopušta primjenu teže ovlasti;
- d) *načelo preciznosti* – nalaže primjenu sredstava prisile⁶⁸ na nevitarnim dijelovima tijela (npr. mišićni dijelovi ruku i nogu);
- e) *načelo selektivnosti* – nalaže izbjegavanje sredstava prisile prema djeci, maloljetnicima, starim i nemoćnim osobama, invalidima i ženama u vidljivom stupnju trudnoće, uz iznimku kada te osobe ugrožavaju život osobe koja obavlja posao tjelesne zaštite ili drugih osoba;

⁶⁵ Čl. 2. st. 1. toč. 1. ZPZ.

⁶⁶ Dok zaštitari mogu koristiti sve navedene ovlasti, čuvari su u svojim ovlastima ograničeni, jer se u poslovima tjelesne zaštite ne mogu služiti zaštitarskim psima, tjelesnom snagom i vatrenim oružjem.

⁶⁷ Čl. 27. st. 1. ZPZ.

⁶⁸ *Sredstva prisile* su vatreno oružje, zaštitarski psi, tjelesna snaga i druga prikladna sredstva koja se koriste u svrhu zadržavanja, kao što su sredstva za vezivanje – lisice za jednokratnu uporabu, remen, uža i sl. (čl. 15. st. 3. Pravilnika o uvjetima i načinu provedbe tjelesne zaštite Narodne novine br. 45/05, 21/07, 32/09, 68/09; u daljnjem tekstu: Pravilnik o tjelesnoj zaštiti).

- f) *načelo iznimnosti* – podrazumijeva primjenu sredstava prisile tek kada prethodno davanje upozorenja i naredbi ne ostvari cilj njihove primjene;
- g) *načelo nužnosti* – zahtijeva primjenu sredstava prisile ako osoba koja obavlja posao privatne zaštite prosudi da primjena drugih ovlasti i mjera neće ostvariti cilj postupanja.⁶⁹

Svoje ovlasti, zaštitari i čuvari u pravilu mogu primjenjivati samo na onom području na kojem mogu obavljati poslove tjelesne zaštite.⁷⁰ Iznimka postoji kod zaštitara, kada obavljaju poslove tjelohranitelja, tj. poslove neposredne tjelesne zaštite osoba. Tada zaštitar može primijeniti svoje ovlasti izvan prethodno navedenog područja, ako su ispunjeni uvjeti za nužnu obranu, odnosno ako je potrebno da od sebe ili osobe koju štiti odbije istodobni ili izravno predstojeći protupravni napad.

U obavljanju poslova tjelesne zaštite i primjeni ovlasti koje iz toga proizlaze, čuvari i zaštitari su dužni postupati čovječno i poštovati dostojanstvo, ugled i čast svake osobe te druga temeljna prava i slobode čovjeka, što svakako isključuje primjenu surovih, ponižavajućih ili neljudskih radnji ili mjera. Pri tome se osobito mora voditi računa o razmjernosti, kao načelu ustavnog ranga,⁷¹ odnosno da se u konkretnoj situaciji primjenjuje ona ovlast koja je razmjerna potrebi zbog koje se poduzima te da ista ne uzrokuje veće štetne posljedice od onih koje bi nastupile da ovlast uopće nije primijenjena.

Zbog njihove hijerarhijske podređenosti, čuvari i zaštitari imaju obvezu postupati po zapovijedi policijskih službenika i nadređenih rukovoditelja, uz iznimku kada bi takvo postupanje značilo počinjenje kaznenog djela ili prekršaja – u tom slučaju se zapovijed ne smije izvršiti. Također, primjenom svojih ovlasti ne smiju sprječavati policijske službenike u obavljanju policijskih poslova. Ako prilikom obavljanja svojih zadataka dobiju saznanja koja upućuju na počinjenje ili počinitelja kaznenog djela ili pak na predmete koji su poslužili ili su nastali počinjenjem kaznenog djela, odnosno prekršaja s elementima nasilja, čuvari i zaštitari će imati obvezu odmah o tome obavijestiti policiju.

Čuvari i zaštitari će u pravilu samostalno primjenjivati svoje ovlasti, ali ako bi takva primjena ovlasti dovela do ugroze vlastitog ili života drugih ljudi, bit

⁶⁹ Kalem, Davor, *Ovlasti osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite*, Sigurnost, 54 (1) 45-54 (2012), str. 46.

⁷⁰ Vidi *supra*, str. 17.

⁷¹ Svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju (čl. 16. st. 2. Ustava Republike Hrvatske, Narodne novine br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14; u daljnjem tekstu: Ustav RH).

će dužni zatražiti pomoć drugih zaštitara ili postupanje policijskih službenika. Jednako će morati postupiti i u slučaju kada nisu ovlašteni poduzimati potrebne radnje čiji je cilj zaštita osoba i imovine. U okviru sustava zaštite morskih luka, samostalno postupanje čuvara i zaštitara svakako će se podrazumijevati pri prvom, a u pravilu i pri drugom stupnju zaštite, ali neće biti dovoljno u situacijama visokog stupnja sigurnosne prijetnje, koje će pored privatne zaštite zahtijevati i sudjelovanje policijskih snaga.

Poslove tjelesne zaštite čuvari i zaštitari moraju u pravilu obavljati u odori, te su prilikom toga dužni nositi čuvarsku odnosno zaštitarsku iskaznicu, istaknutu na vidljivom mjestu, a koju izdaje nadležna policijska uprava. Također imaju obvezu posjedovati radni nalog koji im je dužan izdati poslodavac. Cilj odredbe koja nameće obvezu nošenja odore jest obavijestiti javnost da osoba koja je nosi ima odgovarajuće kompetencije i stručno znanje za obavljanje tjelesne zaštite. Zbog toga odoru, dijelove odore i zaštitni znak zaštitarske tvrtke ne smije nositi ni koristiti neovlašteni osoba, tj. osoba koja nije zaposlena u odnosnoj tvrtki. Iznimno, obveza nošenja odore neće postojati u pogledu tjelohranitelja te kada je nadležna policijska uprava izdala odobrenje za obavljanje poslova tjelesne zaštite u građanskoj odjeći. U tim slučajevima čuvar i zaštitar neće imati obvezu nositi iskaznicu istaknutu na vidljivom mjestu, ali će je morati nositi uz sebe te prije korištenja ovlasti istu će morati pokazati. Ali ako bi prema okolnostima slučaja takav postupak spriječio ili umanjio svrhu potrebne zaštite, obveza pokazivanja iskaznice će otpasti. Budući da pravilno ispunjen radni nalog kojeg je izdao poslodavac predstavlja temelj za obavljanje pojedinih poslova privatne zaštite, čuvari i zaštitari radnu odoru smiju nositi samo prilikom obavljanja onih poslova za koje im je takav nalog izdan. Što se tiče izgleda odore, bitno je da po boji, kroju i oznakama nije jednaka niti slična odori Hrvatske vojske, odori pripadnika MUP-a, odori državnih službenika drugih tijela državne vlasti, kao niti odori osoba koje u istoj zaštitarskoj tvrtki obavljaju druge poslove, a koji ne spadaju u poslove privatne zaštite.

6.1.1. *Provjera identiteta osobe*

Čuvari i zaštitari mogu *provjeriti identitet osobe* uvidom u njezinu osobnu iskaznicu ili drugu javnu ispravu s fotografijom, u sljedećim situacijama: a) prilikom ulaska ili izlaska iz štijećenog objekta ili prostora, b) kada se osoba zatekne u prijevoznom sredstvu koje ulazi ili izlazi iz štijećenog objekta ili prostora, c) kada se osoba zatekne na prostoru na kojem je privremeno ograničena sloboda kretanja, d) kada se osoba zatekne u izvršenju kaznenog

djela ili prekršaja, i, e) po zapovijedi policijskog službenika. Kada se radi o provjeri identiteta osobe koja nije dužna posjedovati osobnu iskaznicu ili drugu javnu ispravu s fotografijom (dijete), on se može provesti uvidom u neku drugu ispravu s fotografijom, a ako se provjerava identitet osobe koja kod sebe nema niti jednu od prethodno navedenih isprava, on se iznimno može izvršiti na temelju iskaza osobe čiji je identitet provjeren.

6.1.2. *Davanje upozorenja i zapovijedi*

Davanje upozorenja i zapovijedi, sukladno načelima postupnosti i iznimnosti, predstavljaju ovlasti koje će u pravilu prethoditi uporabi sredstava prisile kao najtežih ovlasti. *Izdavanjem upozorenja*, čuvar ili zaštitar će skrenuti pozornost osobi: a) koja svojim ponašanjem, djelovanjem ili propuštanjem dužne radnje može dovesti u opasnost vlastitu sigurnost, sigurnost druge osobe ili imovine, b) narušiti javni red i mir, ili, c) ako se opravdano očekuje da bi takva osoba mogla počinuti ili potaknuti drugu osobu da počini kazneno djelo ili prekršaj. Nepostupanje po upozorenju samo po sebi neće dovesti do negativnih učinaka po osobu koja ga se ne drži, ali nastavak nedopuštenog ponašanja, sukladno načelu postupnosti, dovesti će do primjene težih ovlasti.

Izdavanjem zapovijedi, čuvar ili zaštitar će uputiti naredbu s ciljem: a) otklanjanja opasnosti za život i osobnu sigurnost šticećenih osoba, b) otklanjanja opasnosti za šticećenu imovinu, c) sprječavanja izvršenja kaznenih djela i prekršaja, hvatanja njihovih počinitelja te osiguranja tragova tih djela koji mogu poslužiti kao dokaz, d) održavanja reda i mira, kao i uspostavljanja narušenog reda i mira, e) sprječavanja pristupa ili zadržavanja na prostoru ili objektu koji se štiti, te, f) sprječavanja i otklanjanja posljedica u slučaju opće opasnosti prouzrokovane elementarnim nepogodama, epidemijama ili drugim oblicima ugrožavanja opće sigurnosti. Budući da zapovijed predstavlja energičniji zahtjev od upozorenja, a samim time i težu ovlast, pa bi u slučaju neposluha trebala dovesti do težih posljedica za osobu kojoj se upućuje, zaštitar je dužan uz njezino izdavanje upozoriti osobu da će u slučaju ignoriranja zapovijedi upotrijebiti sredstva prisile. U takvoj situaciji čuvar će morati zatražiti postupanje zaštitara ili policijskog službenika, jer sam nije ovlašten rabiti sredstva prisile. Zapovijedi i upozorenja daju se usmenim ili pisanim putem, pokretima ili postavljanjem tijela, a pri tome moraju biti razumljiva, kratka, provediva i zakonita.⁷²

⁷² Kalem, op. cit., str. 50.

6.1.3. Privremeno ograničavanje slobode kretanja

U okviru provedbe poslova tjelesne zaštite, osobi se može *privremeno ograničiti kretanje* zbog: a) sprječavanja izvršenja kaznenih djela ili prekršaja, b) hvatanja počinitelja kaznenih djela ili prekršaja, i, c) osiguranja svjedoka ili dokaza koji mogu poslužiti u kaznenom ili prekršajnom postupku. Ova ovlast predstavlja mjeru kojom se ograničava Ustavom Republike Hrvatske zajamčena sloboda kretanja,⁷³ te se stoga posebno mora voditi računa o načelu razmjernosti. Zaštitar kod ove ovlasti može upotrijebiti tjelesnu snagu i druga sredstva prisile prema osobi čiju slobodu ograničava, ako ona pruža otpor, pokušava napasti, pobjeći ili se samoozljuditi, i to tako da zadržanoj osobi ne nanese nepotrebne tjelesne ozljede.

6.1.4. Pregled osoba, predmeta i prometnih sredstava

Pregled osoba, predmeta koje osoba nosi sa sobom i prometnih sredstava poduzima se prilikom ulaska i izlaska iz šticienog prostora, kada je to nužno radi pronalaska: a) predmeta koji mogu biti predmet kaznenog djela ili prekršaja, b) predmeta koji su namijenjeni kao sredstvo za izvršenje kaznenog djela ili prekršaja, c) predmeta koji mogu poslužiti kao dokaz u kaznenom ili prekršajnom postupku, d) predmeta koji se mogu koristiti za uništenje i oštećenje šticienog objekta, i, e) predmeta podobnih za napad ili samoozljudivanje. Ako bi se pregledom pronašao bilo koji od prethodno navedenih predmeta, zaštitar ili čuvar će ga privremeno zadržati ili preuzeti i odmah predati policiji ili njegovom vlasniku. Pregled se može obaviti vizualno, dodirrom, uvidom u sadržaj ili korištenjem tehničkih sredstava kao što su ogledala, detektori i sl.

Pregled osobe podrazumijeva uvid u sadržaj odjeće i obuće, tj. njihove vanjske površine, te ga je važno razlikovati od pretrage koja prelazi granice ovlasti čuvara i zaštitara. Granicu predstavlja zadiranje u zonu privatnosti osobe, pa se tako pretragom smatra npr. zavlačenje ruke u džep odjeće, vađenje predmeta iz unutrašnjosti odjeće, skidanje proteze, raskopčavanje i skidanje odjevnog predmeta, dok se kao pregled kvalificira npr. pomicanje kravate ili marame, odmicanje remena, razgrtanje nabora odjeće.⁷⁴ Pregled osobe mora izvršiti osoba istog spola, osim kada je pregled neophodno hitno obaviti u svrhu oduzimanja oružja ili predmeta podobnih za napad.

⁷³ Svatko tko se nalazi zakonito na teritoriju Republike Hrvatske ima pravo slobodno se kretati i birati boravište. (čl. 32. st. 1. Ustava Republike Hrvatske).

⁷⁴ Kalem, op. cit., str. 51.

Pregled predmeta koje osoba nosi sa sobom obuhvaća pregled onih predmeta koji su kod osobe ili u njezinoj izravnoj blizini, kao i predmeta koji se po njezinom nalogu i u njezinoj blizini prevoze.

Pregled prometnog sredstva znači pregled svih otvorenih i zatvorenih prostora prometnog sredstva, predmeta koji se njime prevoze i dokumenta na temelju kojih se prevoze.

Prije poduzimanja pregleda, zaštitar ili čuvar su dužni zatražiti od osobe koju namjeravaju pregledati da im omogući njegovo obavljanje, pa ako osoba prilikom izlaska iz štićenog prostora pregled odbije, a istom prilikom postoji osnovana sumnja da kod sebe, u prometnom sredstvu ili predmetu kojeg nosi sa sobom posjeduje predmete koji mogu poslužiti kao dokaz u kaznenom ili prekršajnom postupku, zaštitar je ovlašten zadržati je i zatražiti postupanje policije, dok će čuvar moći zatražiti postupanje zaštitara ili policijskih službenika. S druge strane ako se radi o odbijanju pregleda pri ulasku u štićeni prostor, takvoj osobi će biti zabranjen ulazak. No, ako bi u tom slučaju postojale osnove sumnje da bi se pregledom osobe, predmeta ili prometnog sredstva mogli pronaći predmeti koji mogu biti objektom kaznenog djela ili prekršaja ili koji mogu poslužiti za izvršenje kaznenog djela ili prekršaja, zaštitar će biti ovlašten takvu osobu zadržati i nakon toga zatražiti postupanje policije.

6.1.5. Osiguranje mjesta događaja

Osiguranje mjesta događaja do dolaska policije, kao posebna ovlast, dolazi u obzir kada se unutar štićene zone dogodi kazneno djelo, prekršaj ili neki drugi događaj povodom kojeg je potrebno provesti očevid, tj. izravnim opažanjem utvrditi ili razjasniti činjenice. Pri tome zaštitar ili čuvar mora zaštititi i sačuvati tragove izvršenja kaznenog djela, osigurati da ne dođe do promjene zatečenog stanja i nakon dolaska policije podnijeti usmeno izvješće o zatečenom stanju te predati zadržane ili preuzete predmete. U svrhu razrješavanja spornog događaja, čuvar ili zaštitar ima pravo zadržati osobu za koju procijeni da može dati relevantne obavijesti, ali je o tome dužan bez odgode obavijestiti policiju i nadalje postupati po njezinim zapovijedima.

6.1.6. Uporaba zaštitarskog psa

Zaštitarski pas je posebno izvježban pas koji se može koristiti u obavljanju poslova tjelesne zaštite⁷⁵ za osiguranje osoba, objekata i zaštićenih dijelova pri-

⁷⁵ Čl. 2. st. 1. toč. 8. ZPZ.

rode te kao sredstvo prisile. Uporaba zaštitarskog psa kao sredstva osiguranja moguća je samo pod nadzorom zaštitara i uz korištenje zaštitne košare, a kada se radi o osiguranju zaštićenih dijelova prirode dozvoljen je nadzor posebno obučenog vodiča koji ima ovlast za obavljanje poslova zaštitara. U situacijama kada se zaštitarski pas koristi kao sredstvo prisile, zaštitar je dužan upozoriti osobu prema kojoj namjerava upotrijebiti psa, da će to učiniti ako ne postupi po izdanoj zapovijedi, pri čemu treba razlikovati dvije situacije; ako su ispunjeni uvjeti za upotrebu tjelesne snage, pas se može koristiti samo sa zaštitnom košarom, a ako su ispunjeni uvjeti za uporabu vatrenog oružja, tada je moguća upotreba psa bez zaštitne košare.

6.1.7. *Uporaba tjelesne snage*

Uporaba tjelesne snage u smislu čl. 2. st. 1. toč. 8. ZPZ-a podrazumijeva uporabu različitih zahvata borilačkih vještina ili njima sličnih postupaka na tijelu druge osobe, kojima je cilj odbijanje napada ili svladavanje otpora uz nanošenje što manje štetnih posljedica. No u praktičnom smislu, osim što služi odbijanju napada ili svladavanju otpora uz uzrokovanje boli i tjelesne ozljede osobi prema kojoj je usmjerena, uporaba tjelesne snage smjera i zasnivanju vlasti nad osobom kako bi se odvela s određenog mjesta (npr. u slučaju ignoriranja izdane zapovijedi).⁷⁶ Zaštitar može upotrijebiti tjelesnu snagu pri obavljanju poslova privatne zaštite, ako drugačije ne može odbiti protupravni i neposredni napad: a) kojim se ugrožava njegov život ili život osoba koje čuva, ili, b) koji je usmjeren na uništenje i umanjivanje vrijednosti imovine koju čuva, pri čemu štetne posljedice ne smiju biti veće od onih koje prijete. U prethodno navedenim slučajevima, tjelesna snaga se može koristiti radi savladavanja otpora, sprječavanja bijega te ako izdana upozorenja i zapovijedi ne jamče uspjeh. Smatra se da osoba pruža otpor, ako se na aktivan (uporaba oružja, oruđa ili drugih predmeta i tjelesne snage, ali i poticanje na otpor) ili pasivan način (nepostupanje po upozorenju i zapovijedi ili zauzimanje takvog položaja kojim se onemogućava izvršenje posla tjelesne zaštite, kao što je npr. slučaj kada osoba legne ili se uhvati za neki predmet) suprotstavlja zapovijedi zaštitara, izdanoj radi održavanja ili uspostavljanja reda i mira, privremenog ograničenja kretanja, zadržavanja, kao i radi obavljanja drugih poslova iz radnog naloga.

Tjelesna snaga se, u skladu s načelima postupnosti i iznimnosti, može koristiti samo ako prethodno izdana upozorenja i zapovijedi ne jamče uspjeh. Također se mora osobito uzeti u obzir i načelo razmjernosti, jer se ova ovlast smije

⁷⁶ Vidi Veić, Nađ, op. cit., str. 61.

primijeniti samo na onaj način koji će jamčiti uspjeh uz najblaže posljedice za osobu prema kojoj se primjenjuje. S tim u vezi, postoji dužnost prestanka upotrebe tjelesne snage kada napad ili otpor prestanu, ali i obveza pružanja prve pomoći i organiziranja profesionalne liječničke pomoći vidno ozlijeđenoj osobi prema kojoj je uporabljena tjelesna snaga.

6.1.8. Uporaba vatrenog oružja

Uporaba vatrenog oružja jest ovlast koja može prouzročiti najteže posljedice osobi protiv koje je usmjerena, te bi zato trebala predstavljati *ultima ratio* u obavljanju poslova tjelesne zaštite. Stoga je njezino izvršavanje podvrgnuto osobito strogim pravilima postupanja. Zaštitar može upotrijebiti vatreno oružje samo onda kada ne može odbiti istodobni ili izravno predstojeći protupravni napad usmjeren prema sebi ili prema osobi koju štiti, s time da je prije same uporabe dužan uputiti usmeno upozorenje (*"Stoj!"*, a nakon toga i drugo upozorenje: *"Stoj, pucaj ću!"*). Ali ako bi zbog obveze davanja upozorenja doveo u pitanje svoj život ili život osoba koje štiti, zaštitar neće dati upozorenje. Poštujući načelo selektivnosti, uporaba vatrenog oružja u pravilu nije dopuštena protiv maloljetnika ili kada se dovodi u opasnost život trećih osoba, osim ako je to jedino sredstvo za obranu od izravnog napada kojim se ugrožava život zaštitara ili osoba koje štiti. Ako je uporaba oružja nužna, ona ne podrazumijeva pravo na usmrćenje osobe prema kojoj se oružje rabi, iako takvo usmrćenje u određenim slučajevima može biti prihvatljivo. Sukladno navedenom, zaštitar je dužan oružje usmjeriti prema onim dijelovima tijela (u prvom redu to će biti mišićni dijelovi nogu i ruku) na kojima se s najmanje ozljeda postiže svrha takve uporabe. Osim protiv ljudi, vatreno oružje se može također uporabiti i protiv životinja, ako se na drugi način ne može odbiti njihov izravan napad na zaštitara i druge ljude ili otkloniti opasnost koju životinja može prouzročiti zdravlju ljudi.

Zaštitar može nositi samo kratko vatreno oružje⁷⁷ i to ono koje je u vlasništvu zaštitarske tvrtke čiji je zaposlenik, pri obavljanju sljedećih poslova: a) zaštita novčarskih institucija, b) neposredna tjelesna zaštita osoba, c) osiguranje i pratnja novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti, d) pružanje intervencije po dojav-

⁷⁷ Zaštitar u obavljanju poslova tjelesne zaštite smije koristiti pištolj ili revolver i streljivo sa zrnom promjera najmanje 9 mm za pištolj i 0,38 "specijal" za revolver (čl. 12. st. 1. Pravilnika o tjelesnoj zaštiti). Oružje zaštitar mora nositi u prikladnim koricama s kopčom, bez streljiva u cijevi kod pištolja, dok prilikom nošenja revolvera udarač mora biti u prednjem položaju u poziciji na sigurnosnom zubu. Ako poslove tjelesne zaštite obavlja u radnoj odori, oružje mora nositi na vidljiv način, u koricama koje su smještene s vanjske strane odore (čl. 34. st. 2. i čl. 35. Pravilnika o tjelesnoj zaštiti).

nom signalu, e) zaštita objekata kritične infrastrukture,⁷⁸ i, f) zaštita kulturnih dobara ili stvari od znanstvenog, umjetničkog, povijesnog ili tehničkog značaja koje se nalaze u javnoj zbirci, zaštićenoj privatnoj zbirci ili su izložene za javnost.

6.1.9. *Provjera zakonitosti primjene zaštitarskih i čuvarskih ovlasti*

U slučajevima primjene ovlasti osiguranja mjesta događaja, uporabe zaštitarskog psa, tjelesne snage ili vatrenog oružja, zaštitari i čuvari su dužni o tome odmah obavijestiti policiju te u pisanom obliku izvijestiti odgovornu osobu za poslove privatne zaštite. Nadalje, zaštitarska tvrtka ima obvezu u roku od 48 sati dostaviti pisano izvješće nadležnoj policijskoj upravi o primijenjenim ovlastima i nastalim posljedicama s mišljenjem o zakonitosti primjene, te svim prikupljenim dokazima. Temeljem prethodno navedenog izvješća i drugih prikupljenih saznanja, nadležna policijska uprava će ocijeniti zakonitost primijenjenih ovlasti. Ako utvrdi nezakonitu primjenu ovlasti, o tome će izvijestiti zaštitarsku tvrtku i nastaviti postupanje sukladno svojim ovlastima i dužnostima, ovisno o tome je li nezakonitom primjenom počinjen prekršaj ili kazneno djelo.

6.2. *Tehnička zaštita*

Prema čl. 2. st. 1. toč. 2. ZPZ-a, *tehnička zaštita* razumijeva stvaranje tehničkih uvjeta za sprječavanje protupravnih radnji usmjerenih prema šticenoj osobi ili imovini. Pravilnik o uvjetima i načinu provedbe tehničke zaštite⁷⁹ (u daljnjem tekstu: Pravilnik o tehničkoj zaštiti) isti pojam definira nešto detaljnije, sukladno čemu tehnička zaštita predstavlja skup radnji kojima se neposredno ili posredno zaštićuju ljudi i njihova imovina, a provodi se tehničkim sredstvima i napravama te sustavima tehničke zaštite kojima je osnovna namjena sprječavanje protupravnih radnji usmjerenih prema šticeenim osobama ili imovini, kao što su protuprovalno, protuprepadno i protusabotažno djelovanje.⁸⁰ Sredstva i naprave kojima se tehnička zaštita provodi mogu se podijeliti u sljedeće skupine: a) sredstva i naprave za tjelesno sprječavanje nedopuštenog ulaska osoba u šticeeni objekt (npr. protuprovalna vrata, neprobojna stakla, specijalne ograde), b) elektronički sigurnosni sustavi (npr. video nadzorni sustavi, sustavi kontrole i registracije prolaza), c) sredstva i naprave za neposrednu zaštitu ljudi

⁷⁸ *Kritičnu infrastrukturu* čine djelatnosti, mreže, usluge i dobra, materijalne i informacijske tehnologije čiji bi kvar ili uništenje značajno utjecalo na zdravlje i sigurnost građana ili na učinkovito djelovanje državne vlasti (čl. 2. st. 1. toč. 11. ZPZ).

⁷⁹ Pravilnik o uvjetima i načinu provedbe tehničke zaštite, Narodne novine br. 198/03.

⁸⁰ Čl. 1. Pravilnika o tehničkoj zaštiti.

(npr. protuprepadni alarm), i, d) protusabotažni elementi (npr. specijalna ručna ogledala za pregled podvozja vozila). U provedbi tehničke zaštite, osim sredstava i naprava, pojavljuju se i sustavi tehničke zaštite koji nastaju povezivanjem dvaju ili više sredstava, naprava i uređaja u funkcionalnu cjelinu. Sva sredstva, naprave i sustavi moraju se koristiti isključivo u svrhu radi koje su ugrađeni.

Provedba tehničke zaštite uključuje sljedeće elemente: 1. snimku postojećeg stanja štice objekta i analizu problema s ocjenom; 2. izradu prosudbe ugroženosti; 3. izradu sigurnosnog elaborata; 4. definiranje projektnog zadatka; 5. projektiranje sustava tehničke zaštite; 6. izvedbu sustava tehničke zaštite; 7. stručni nadzor nad izvedbom radova; 8. obavljanje tehničkog prijama sustava tehničke zaštite; 9. održavanje i servisiranje sustava tehničke zaštite; te, 10. uporabu sustava tehničke zaštite.⁸¹

Zaštitarske tvrtke, kako pravne osobe tako i obrti, na osnovi izrađene prosudbe ugroženosti, štice objekt svrstavaju u jednu od šest kategorija koje Pravilnik o tehničkoj zaštiti predviđa: I. kategorija – najviši stupanj zaštite; II. kategorija – visoki stupanj zaštite; III. kategorija – viši stupanj zaštite; IV. kategorija – srednji stupanj zaštite; V. kategorija – niži stupanj zaštite; te, VI. kategorija – minimum zaštite.⁸²

Kada je riječ o morskim lukama na koje se primjenjuje ZSZPBL, iste bi morale biti obuhvaćene najvišim stupnjem zaštite, koji prema Pravilniku o tehničkoj zaštiti, među ostalim podrazumijeva izradu sigurnosnog Plana postupanja i procedure u slučajevima pretpostavljenih incidentnih situacija,⁸³ a što je sukladno logici sustava sigurnosti predviđenog u ZSZPBL-u, koji zahtjeva izradu procjene i plana sigurnosne zaštite luke. U pogledu ostalih luka primjenjivat će se stupanj zaštite adekvatan njihovim potrebama, uzimajući u obzir sljedeće čimbenike: a) vrstu, namjenu, veličinu i izgled luke, b) njezinu lokaciju, c) vrstu i broj stalnih i povremenih korisnika, d) režim rada i način korištenja luke, te, e) opremu, predmete i dokumente koji se u luci nalaze ili će se nalaziti kao i stupanj rizika njihova oštećenja, otuđenja ili uništenja.

⁸¹ Čl. 4. st. 1. Pravilnika o tehničkoj zaštiti.

⁸² Čl. 6. st. 3. Pravilnika o tehničkoj zaštiti.

⁸³ Ovaj stupanj zaštite također predviđa: mehaničku i tehničku zaštitu kojom se signalizira neovlašten ulazak u štice prostor i dojavljuje na Centralni dojavni sustav, tehničku zaštitu kojom se prati kretanje u štice prostoru i pojedinačno štice prostorijama uz video zapis, zaštitu pojedinačnih vrijednosti pomoću specijaliziranih trezora, integralnu zaštitu s najmanje jednim lokalnim nadzornim mjestom i sustavom veze sa zaštitarima na štice objektu.

Tehnička zaštita može se provoditi unutar šticeenog perimetra objekta, na javnim površinama te prilikom obavljanja poslova osiguranja i pratnje novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti, pri čemu poslove tehničke zaštite mogu obavljati zaštitari-tehničari, odnosno osobe koje imaju dopuštenje nadležne policijske uprave za njihovo obavljanje.

IV. ODGOVORNOST ZA ŠTETU ZAŠTITARSKIH TVRTKI

Kada se govori o odgovornosti za štetu zaštitarskih tvrtki, podrazumijeva se odgovornost pravnih osoba i obrta koji imaju odobrenje za obavljanje poslova privatne zaštite, a koji će biti obvezni naknaditi svaku štetu koju njihovi zaposlenici počine u vezi s obavljanjem poslova privatne zaštite ugovornoj strani ili trećim osobama, ako je do štete došlo zbog postupanja zaposlenika koje je u suprotnosti s odredbama ZPZ-a i ostalih propisa kojima je uređena djelatnost privatne zaštite.⁸⁴

Iz prethodno navedene odredbe može se izvesti nekoliko zaključaka. Dužnost naknade će postojati s obzirom na obavljanje svih poslova privatne zaštite, kako tjelesne, tako i tehničke, ali samo kada šteta nastane kao posljedica djelovanja zaposlenika zaštitarske tvrtke, u vezi s obavljanjem poslova privatne zaštite. Pod pojmom zaposlenika (radnika) Zakon o radu⁸⁵ (u daljnjem tekstu: ZR) podrazumijeva fizičku osobu koja u radnom odnosu obavlja određene poslove za poslodavca,⁸⁶ pri čemu se radni odnos zasniva sklapanjem ugovora o radu. Istovremeno ZPZ zabranjuje zaštitarskim tvrtkama sklapanje ugovora o djelu s čuvarima i zaštitarima za obavljanje poslova tjelesne zaštite, što znači da se odnosne kategorije osoba mogu angažirati samo temeljem ugovora o radu i tako potpadaju u pojam zaposlenika (radnika) u smislu gore navedene definicije ZR-a.

No problem se javlja u pogledu zaštitara – tehničara koji poslove tehničke zaštite mogu obavljati i temeljem ugovora o djelu (npr. jednokratno angažiranje zaštitara – tehničara za postavljanje sustava video nadzora). U tom slučaju se postavlja pitanje, može li se zaštitar – tehničar koji obavlja posao ili poslove tehničke zaštite na osnovi ugovora o djelu podvesti pod pojam zaposlenika (radnika)? U smislu radnog zakonodavstva, odgovor bi svakako bio negativan. Zato se na takav slučaj ne bi mogao primijeniti članak 9. ZPZ-a, ali bi odgovornost zaštitarske tvrtke prema naručitelju njezinih usluga postojala temeljem Zakona o obveznim

⁸⁴ Čl. 9. st. 1. ZPZ.

⁸⁵ Zakon o radu, Narodne novine br. NN 93/14.

⁸⁶ Čl. 4. st. 1. ZR.

odnosima⁸⁷ (u daljnjem tekstu: ZOO), zato što ugovor između zaštitarske tvrtke i naručitelja predstavlja ugovor o djelu, budući da se istim zaštitarska tvrtka, u svojstvu izvođača, obvezuje obaviti posao pružanja privatne zaštite, što podrazumijeva izvršenje fizičkog ili umnog rada, a naručitelj se obvezuje platiti joj za to naknadu. Kada zaštitarska tvrtka kao izvođač povjeri izvršenje posla trećem, a to će biti slučaj kada za poslove tehničke zaštite angažira zaštitara – tehničara temeljem ugovora o djelu, ona će i dalje odgovarati naručitelju za izvršenje posla. S druge strane, u pogledu odgovornosti za štetu trećim osobama, primjenjivat će se odredbe ZOO-a o izvanugovornoj odgovornosti, a to znači da će za štetu odgovarati onaj tko je istu prouzročio, što će ovdje značiti odgovornost samog zaštitara - tehničara, ali ne i zaštitarske tvrtke, zbog nepostojanja radnog odnosa. Za postojanje odgovornosti zaštitarske tvrtke, osim radnog odnosa, potrebno je da šteta nastane u vezi s obavljanjem poslova privatne zaštite, što je promjena u odnosu na prethodni propis, Zakon o zaštiti osoba i imovine,⁸⁸ koji je zahtijevao da šteta nastane na radu ili u vezi s radom.⁸⁹ Time je odgovornost zaštitarske tvrtke sužena, jer sada pokriva samo one štete koje nastanu u obavljanju poslova privatne zaštite, ali ne i one koje nastanu na radu ili u vezi s radom ali u obavljanju nekih drugih poslova koji se ne mogu u smislu ZPZ-a podvesti pod poslove tjelesne ili tehničke zaštite. Zaštitarska tvrtka će imati pravo regresa, odnosno pravo na povrat sredstava koje je dala na ime naknade štete, od zaposlenika koji je pri obavljanju poslova privatne zaštite namjerno ili grubom nepažnjom prouzrokovao štetu. Time ZPZ zapravo ponavlja odredbu sadržanu u čl. 109. ZR-a i čl. 1061. st. 3. ZOO-a. Ovo pravo zastarijeva u roku od 6 mjeseci od dana kada je šteta popravljena. U svakom slučaju, oštećenik kao naručitelj poslova privatne zaštite ili kao treća osoba, imat će pravo zahtijevati popravlanje štete i neposredno od zaposlenika ako je ovaj štetu namjerno prouzročio.

Kada su u pitanju zaštitarske tvrtke ustrojene kao pravne osobe, javlja se pitanje odgovornosti za štetu koju prouzrokuju njezina tijela koja nisu njezini zaposlenici (npr. upravni odbor kod društva s ograničenom odgovornosti). Tada će pravna osoba odgovarati za štetu koju njezino tijelo prouzroči trećoj osobi u obavljanju ili u vezi s obavljanjem svojih funkcija, ali će imati pravo na naknadu od osobe koja je član tog tijela, a koja je štetu uzrokovala namjerno ili krajnjom nepažnjom. I u ovom slučaju regresno pravo zastarijeva u roku od 6 mjeseci.

⁸⁷ Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15.

⁸⁸ Zakon o zaštiti osoba i imovine, Narodne novine br. 83/96, 90/96, 75/01, 96/01, 114/02, 68/03, 24/09.

⁸⁹ Čl. 36. st. 1. Zakona o zaštiti osoba i imovine.

Posebno razmatranje zahtijeva pitanje je li djelatnost privatne zaštite opasna djelatnost? Sudska praksa i pravna teorija definiraju *opasnu djelatnost kao djelatnost od koje potječe povećana opasnost štete za okolinu, jer u njezinom redovitom tijeku, već po samoj njezinoj tehničkoj prirodi i načinu obavljanja, mogu biti ugroženi životi i zdravlje ljudi ili imovina, tako da to ugrožavanje iziskuje povećanu pozornost osoba koje obavljaju tu djelatnost kao i osoba koje s njom dolaze u dodir (npr. miniranje u rudniku ili djelatnost željeznice i tramvaja).*⁹⁰ S obzirom na prethodno navedeno, djelatnost privatne zaštite bi se trebala smatrati opasnom djelatnošću, poglavito obavljanje poslova tjelesne zaštite kod kojih zaštitari imaju ovlasti uporabe sredstava prisile (npr. uporaba vatrenog oružja ili tjelesne snage), što svakako može za posljedicu imati ugrožavanje života i zdravlja ljudi ili imovine. Iako se odštetno pravo temelji na načelu subjektivne odgovornosti kod koje se krivnja predmnijeva, i to njezin najniži stupanj (obična nepažnja), što znači da će štetnik biti dužan naknaditi prouzročenu štetu ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje, kod odgovornosti za štetu od opasne djelatnosti jednako kao i od opasne stvari, vrijedi načelo objektivne odgovornosti, odnosno u tim se slučajevima odgovara bez obzira na krivnju. Za štetu od opasne djelatnosti odgovara osoba koja se njome bavi, što bi kod djelatnosti privatne zaštite bila zaštitarska tvrtka. Budući da se smatra da šteta koja nastane u vezi s obavljanjem opasne djelatnosti potječe od te djelatnosti, osim ako se dokaže da ona nije bila uzrok štete, kod iste nije potrebno dokazivati niti postojanje uzročne veze između štetne radnje i nastale štete. Teret dokaza tada će biti na osobi koja se bavi opasnom djelatnošću, a koja će, da bi se oslobodila odgovornosti, morati dokazati da šteta potječe od više sile⁹¹ ili da je nastala isključivo radnjom oštećenika ili treće osobe, koju ona nije mogla predvidjeti i čije posljedice nije mogla izbjeći, niti otkloniti. Ako pak dokaže da je štetnik djelomično pridonio nastanku štete, tada će se i ona djelomično osloboditi svoje odgovornosti. Razlog ovako strogog reguliranja odgovornosti za štetu od opasne djelatnosti treba tražiti u teoriji rizika, koja kaže da je *pravedno da onaj tko poduzima aktivnost koja za druge stvara određeni rizik, a pri tome pribavlja profit ili korist, snosi odgovornost za štetu koju njome prouzroči, prema načelu – Ubi emolentum, ibi onus – gdje je dobit, tu je i teret.*⁹² Iako bi prema svojim karakteristikama djelatnost privatne zaštite trebalo smatrati opasnom djelatnošću, ZPZ kao *lex specialis* kroz čl. 9. to ne dopušta, jer uvodi dodatni element protupravnosti koji mora biti ispunjen da bi postojala odgovornost zaštitarske tvrtke: *postupanje njezinog zaposlenika*

⁹⁰ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *Građansko pravo*, 12. izd., Zagreb, Narodne novine, 2009., str. 615.

⁹¹ *Viša sila* jest nepredvidivi događaj koji se nalazi izvan djelatnosti, a koji se ne može spriječiti, izbjeći ili otkloniti (npr. potres).

⁹² Klarić; Vedriš, op. cit., str. 614.

protivno odredbama ZPZ-a i ostalih propisa kojima se uređuje djelatnost privatne zaštite. Stoga nije dovoljan nastanak štete u vezi s obavljanjem poslova privatne zaštite da bi se predmnijevalo da šteta potječe od te djelatnosti, već je potrebno dokazati da je šteta nastala kao posljedica postupanja zaposlenika zaštitarske tvrtke, pri čemu je takvo postupanje bilo protivno ZPZ-u i drugim propisima koji uređuju djelatnost privatne zaštite. Dakle, kod djelatnosti privatne zaštite riječ je o objektivnoj odgovornosti jer se za štetu odgovara neovisno o postojanju krivnje, ali se kauzalitet ne predmnijeva, već je potrebno dokazati njegovo postojanje. Zakon o zaštiti osoba i imovine također je predviđao objektivnu odgovornost za štetu nastalu u obavljanju poslova privatne zaštite, ali u nešto strožem obliku, budući da je bilo dovoljno dokazati postojanje uzročne veze, bez potrebe dokazivanja da je postupanje zaposlenika bilo protivno tom Zakonu ili nekom drugom propisu.

Prema ZPZ-u pretpostavka odgovornosti zaštitarske tvrtke za štetu jest postupanje koje je u suprotnosti s odredbama ZPZ-a i drugih propisa koji uređuju djelatnost privatne zaštite. Umjesto sintagme “u suprotnosti” prikladniji izraz bi bio “koje nije u skladu” jer on u sebi obuhvaća bilo koji oblik neusklađenosti, uključujući i propuštanje.⁹³

U čl. 9. ZPZ-a na jednak način su regulirane ugovorna i izvanugovorna odgovornost za štetu, jer isti govori o šteti koja nastane ugovornoj stranci ili trećim osobama. Ovdje valja naglasiti da u okviru svojeg ugovornog odnosa zaštitarska tvrtka i naručitelj usluga privatne zaštite mogu proširiti odgovornost zaštitarske tvrtke i za one slučajeve za koje ona prema ZPZ-u ne odgovara (npr. proširenje odgovornosti na štete koje nastanu u obavljanju poslova privatne zaštite, neovisno o tome je li takvo postupanje bilo suprotno ZPZ-u ili drugim propisima). Ali ispunjenje takve ugovorne odredbe neće se moći zahtijevati ako bi to bilo protivno načelu savjesnosti i poštenja, kao temeljnom načelu obveznog prava. Također ZPZ jasno određuje da se odgovornost zaštitarske tvrtke odnosi na svaku štetu, a to znači umanjenje nečije imovine (obična šteta), sprječavanje njezina povećanja (izmakla korist) i povredu prava osobnosti (neimovinska šteta). Isto je potvrdio i Općinski građanski sud u Zagrebu u presudi iz svibnja 2016. godine, donesenoj u parnici u kojoj je utvrđena odgovornost zaštitarske tvrtke za štetu koja je nastala naručitelju zbog propusta u provedbi tehničke zaštite. Tom se presudom zaštitarskoj tvrtki nalaže isplata obične štete i izmakle koristi.⁹⁴

⁹³ Veić; Nađ, op. cit., str. 21.

⁹⁴ Butorac, Martina; Sprečić, Elvis, *Lopovi ukrali 3 milijuna kuna, štetu plaćaju zaštitari*, Večernji list, 16. svibnja 2016., <http://www.vecernji.hr/crna-kronika/lopovi-ukrali-3-milijuna-kn-stetu-placaju-zastitari-1084575>, (internetska stranica posjećena 12. siječnja 2017.).

Sve prethodno navedeno o odgovornosti za štetu na jednaki način će se primjenjivati i na obavljanje poslova privatne zaštite u morskim lukama, s time da će se kod onih luka na koje se primjenjuje ZSZPBL morati voditi računa o zahtjevima sadržanim u procjeni sigurnosne zaštite luke, a kojom se među ostalim utvrđuje i način provedbe privatne zaštite.

V. OSIGURANJE OD ODGOVORNOSTI U OBAVLJANJU DJELATNOSTI PRIVATNE ZAŠTITE

Osiguranje od odgovornosti vrsta je imovinskog osiguranja kojim se osigurava rizik od nastanka obveze naknade štete drugoj ugovornoj strani, ako se radi o ugovornoj odgovornosti, ili nekoj trećoj osobi, kod izvanugovorne odgovornosti. Stoga, u slučaju nastanka osiguranog rizika, umjesto odgovorne osobe štetu oštećenome nadoknađuje osiguratelj. Svrha ovog osiguranja je dvostruka. S jedne strane štiti se osiguranika kao odgovornu osobu od potencijalnog duga koji može nastati kao posljedica obveze popravljivanja prouzročene štete, ali se s druge strane zaštita pruža i oštećeniku time što mu ova vrsta osiguranja olakšava i ubrzava naknadu pretrpljene štete, koja bi čak mogla ostati i nepodmirena u slučaju insolventnosti odgovorne osobe.⁹⁵

Osnovna podjela osiguranja od odgovornosti jest na dobrovoljna i obvezna, a kao što iz njihovih naziva proizlazi, razlikuju se s obzirom na postojanje obveze ugovaranja odnosno osiguranja, pri čemu će takva obveza najčešće biti propisana zakonom. Obveza sklapanja ugovora o osiguranju od odgovornosti će se postaviti u situacijama kada postoji opći društveni interes za zaštitu od određenih rizika, kao što su u prvom redu rizici koji proizlaze od uporabe opasne stvari (npr. osiguranje od automobilske odgovornosti) ili obavljanja opasne djelatnosti (npr. osiguranje od odgovornosti za nuklearnu štetu). Razlozi koji će se pri tome uzimati u obzir jesu širina kruga osoba koje mogu biti ugrožene takvom stvari ili djelatnošću, ali i visina potencijalnih šteta. Obvezna osiguranja od odgovornosti se nadalje mogu podijeliti na osiguranje od izvanugovorne ili opće odgovornosti (npr. osiguranje od automobilske odgovornosti) i osiguranje od ugovorne ili profesionalne odgovornosti (npr. osiguranje od odgovornosti odvjetnika), s obzirom na krug oštećenih osoba koje su obuhvaćene takvim osiguranjem.⁹⁶

⁹⁵ Belanić, Loris, *Obvezna osiguranja od odgovornosti izvan djelatnosti prometa i prijevoza u hrvatskom i poredbenom pravu, s osvrtom na određivanje obveznika sklapanja osiguranja i kruga trećih osoba*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 30, br. 1, 551-600 (2009), str. 552-553.

⁹⁶ *Ibid.*, str. 555.

Iako bi, sukladno ranije navedenim razlozima,⁹⁷ obavljanje poslova privatne zaštite trebalo smatrati opasnom djelatnošću, ZPZ kao niti drugi pozitivni propisi, ne sadrži obvezu sklapanja ugovora o osiguranju od odgovornosti za zaštitarske tvrtke, kako pravne osobe, tako i obrtnike. S druge strane, Zakon o zaštiti osoba i imovine, koji je u pogledu reguliranja zaštitarske djelatnosti prestao vrijediti 2004. godine, predviđao je takvu obvezu u čl. 37. i 38., zahtijevajući od trgovačkih društava i obrtnika koji imaju odobrenje za obavljanje zaštitarskih poslova, da se osiguraju od odgovornosti za štetu koju bi njihovi zaposlenici mogli počinuti u obavljanju poslova privatne zaštite, naručiteljima tih poslova kao ugovornim stranama ili trećim osobama, čime je tako predviđeno obvezno osiguranje od odgovornosti u sebi objedinjavalo osiguranje od profesionalne i opće odgovornosti. Donošenjem ZPZ-a učinjen je očit propust koji bi *de lege ferenda* trebalo ispraviti, uzimajući u obzir, s jedne strane rizike koje obavljanje zaštitarske djelatnosti nosi sa sobom, poglavito u kontekstu morskih luka, te s druge benefite koje ova vrsta osiguranja stvara za osiguranike i oštećenike.

VI. LUKE NAUTIČKOG TURIZMA I PITANJE SIGURNOSTI

1. Otvorena pitanja

Sukladno podacima Državnog zavoda za statistiku iz 2016. godine,⁹⁸ u Republici Hrvatskoj djeluje 139 luka nautičkog turizma, pri čemu osnovna podjela ukazuje na 71 marinu i 68 ostalih luka. Ukupno je, 2016. godine, bilo dostupno 17.400 vezova, od čega je 13.422 stalnih vezova (motorne jahte činile su više od polovice stalnih vezova, dok je nešto manje od polovice otpalo na jedrilice). U samo tri županije (Splitsko-dalmatinska, Šibensko-kninska i Zadarska) ostvareno je preko 135.000 tranzita, što predstavlja ukupno povećanje od 13,5% u odnosu na 2015. godinu. Kroz hrvatske vode plovilo je preko 198.000 plovila, što predstavlja ukupno povećanje od 8,6% u odnosu na 2015. godinu. Od ukupnog prihoda u iznosu od 796 miliona kuna, 70% otpada na vezove, pri čemu je zabilježen rast od 4% u odnosu na 2015. godinu. Potrebno je također upozoriti i na podatke Ministarstva turizma za razdoblje siječanj-rujan 2016. godine,⁹⁹ koji

⁹⁷ Vidi *supra*, str. 31 i 32.

⁹⁸ Podaci preuzeti s mrežnih stranica Državnog zavoda za statistiku, Izvješće za 2016. godinu, dostupno na: <http://www.dzs.hr/> (internetska stranica posjećena 15. svibnja 2017.).

⁹⁹ Podaci preuzeti s mrežnih stranica Ministarstva turizma Republike Hrvatske, eCrew sustav – Izvješće za 2016. godinu, dostupno na: <http://www.mint.hr/> (internetska stranica posjećena 15. svibnja 2017.).

ukazuju na 410.541 dolazaka nautičkih gostiju te čak 2,84 miliona noćenja. Svi navedeni podaci ukazuju na značaj nautičkog turizma za Republiku Hrvatsku, te gospodarske potencijale koje isti predstavlja kako za daljnji razvoj cjelokupne turističke ponude, tako i za povećanje prihoda državne riznice. U tom smislu, pitanje sigurnosti u lukama nautičkog turizma poprima puno veći značaj nego što trenutačni pravni okvir, analiziran u prethodnim poglavljima, daje naslutiti. Naime, nepoželjan događaj u samo jednoj marini može se negativno odraziti na čitavu turističku sezonu. Nedostatak bilo policijske bilo privatne zaštite u marinama svakako ne ide u prilog prevenciji takvih situacija.

Kako je prethodno utvrđeno, luke nautičkog turizma nisu dužne osigurati stalnu prisutnost zaštitarske službe u smislu prethodno analiziranih odredbi. No, u praksi zaštitarske kompanije nerijetko bivaju angažirane za pružanje određene vrste usluge na području luke nautičkog turizma. Prvenstveno je riječ o tehničkoj zaštiti, no nije isključeno ni pružanje tjelesne zaštite, poglavito kada se u samoj luci nalaze određeni objekti od posebnog interesa, kao što je to banka, kasino ili neki drugi objekt.

Pritom se djelovanje zaštitara u pravilu odnosi na slijedeće aktivnosti: a) kontrola ulaska i izlaska iz luke nautičkog turizma; b) zaštita infrastrukture i imovine u luci nautičkog turizma; c) zaštita imovine gostiju luke nautičkog turizma; te, d) zaštita ljudi i imovine kroz nadzor i kontrolu.

Postoji čitav niz otvorenih pitanja u vezi djelovanja i ovlasti tako angažiranih zaštitarskih kompanija, poglavito činjenicom kako je djelovanje luke nautičkog turizma s jedne strane ograničeno posredstvom odredbi ZPDML-a, dok su s druge strane opseg djelovanja ali i odgovornosti u bitnome određeni i putem općih uvjeta poslovanja luka nautičkog turizma. Može li zaštitar, u skladu s ugovorom sklopljenim s lukom nautičkog turizma, ograničiti pristup građana određenim dijelovima luke? Obuhvaća li zaštita imovine gostiju luke nautičkog turizma brodove, brodice i ostala plovila koja se nalaze na vezu u luci nautičkog turizma? Ako je odgovor na prethodno pitanje potvrđan, u kojoj mjeri zaštitarska kompanija odnosno luka nautičkog turizma (pod pojmom odgovornosti luke nautičke turizma misli se na odgovornost ovlaštenika koncesije luke nautičkog turizma odnosno koncesionara) odgovaraju vlasnicima odnosno iznajmljivačima navedenih plovila i za kakvu vrstu štete? Koje funkcije predviđene u ZPZ-u zaštitarske kompanije provode u lukama nautičkog turizma, te u kojoj se mjeri odredbe ZSZPBL-a odnose na standard izvršavanja usluge privatne zaštite? Kako ZSZPBL govori isključivo o namjernim aktima, može li se posredstvom ZPZ-a, ZOO-a i drugih pravnih akata pretpostaviti odgovornost za nepažljivo

pružanje usluge privatne zaštite? Ako je odgovor na prethodno pitanje potvrđan, u kojoj je mjeri isto relevantno za ugovorni odnos zaštitarske kompanije i luke nautičkog turizma, a u kojoj mjeri za izvanugovorni odnos zaštitarske kompanije i vlasnika odnosno iznajmljivača plovila, te zaštitarske kompanije i trećih osoba? Postoji li kakva zakonska ili praktična potreba da se istovremeno osigurava tjelesna i tehnička zaštita, ili je izbor pojedinog aspekta zaštite dostatan kako bi se ukazalo na poduzimanje dužne pažnje prilikom pružanja usluge privatne zaštite?

Navedena su samo neka od pitanja na koje nije jednostavno dati jednoznačan odgovor. Isto je poglavito naglašeno činjenicom kako praksa stvara određene standardne ugovorne obrasce, kao što je primjer ugovora o vezu koji, voljom stranaka, isključuju odgovornost luke nautičkog turizma za određene štete na plovilu koje se nalazi na vezu. No, upitno je u kojoj mjeri se odredbe takvog ugovornog odnosa mogu prenijeti i na ugovorni odnos između, primjera radi, koncesionara luke nautičkog turizma i zaštitarske kompanije, odnosno izvanugovorni odnos između vlasnika plovila i zaštitarske kompanije. No, ako se primjenom općih izvanugovornih pravila o naknadi štete (čl. 1045. st. 1. ZOO-a, pretpostavljena krivnja kao temelj odgovornosti) otvara mogućnost, primjera radi, vlasnicima i iznajmljivačima plovila da od zaštitarskih kompanija potraže naknadu štete, postavlja se pitanje s kojim pravom se preskače odgovornost koncesionara koji je kao, uvjetno rečeno, posjednik plovila, primarno u poziciji omogućiti adekvatnu zaštitu istoga. Sve i kada bi se kroz postupak mogla utvrditi isključiva odgovornost na strani zaštitarske kompanije, opravdano bi bilo omogućiti vlasniku ili iznajmljivaču plovila prvenstveni red naplate od primarnog ugovornog partnera – koncesionara, te istome omogućiti pravo regresa protiv svog ugovornog partnera – zaštitarske kompanije. Istovremeno, dugotrajna praksa uvela je određene poslovne običaje koji ne prepoznaju prethodno izrečene sumnje kao problem, a što je i vidljivo pregledom standardnih ugovornih obrazaca o vezu. Isto, međutim, ne znači da su nužno sve ugovorne stranke i treće osobe s postojećim sustavom u potpunosti zadovoljne. Isto, također, ne znači kako je kroz poslovnu praksu stvoren model koji, između ostaloga, ispunjava i sve zahtjeve odnosno prevladava sve izazove na koje događaji u proteklih 15 godina upozoravaju.

Kao što je prethodno već obrazloženo, ZSZPBL predviđa sustav mjera kojima je cilj spriječiti namjerno protupravno ponašanje. Zakon, međutim, ne normira situacije u kojima, zbog nepažnje, grube nepažnje ili propuštanja, dolazi do (ozbiljne) štete. Pritom se kao objekt koji nepažljivim postupanjem ili propuštanjem

može dovesti do nastanka ozbiljne sigurnosne ugroze, može uz, primjera radi, koncesionara nautičke marine, pojaviti i zaštitarska služba koja je s istim koncesionarom sklopila ugovor o pružanju usluge privatne zaštite. Kao konkretan primjer može se navesti situacija u kojoj, s jedne strane, sigurnosni sustav zaštite predviđa funkcionalni tehnički nadzor čitavog prostora luke nautičkog turizma, dok, s druge strane u praksi, isti svakodnevno doživljava određene tehničke poteškoće koje onemogućavaju 24-satno praćenje i nadzor. Slično navedenome, određeni sigurnosni sustav zaštite predviđa tri zaštitara u noćnoj smjeni koji redovito obilaze prostor luke nautičkog turizma, no u praksi često u noćnoj smjeni radi isključivo jedan zaštitar koji ne napušta osnovnu prostoriju. Predstavlja li izostanak namjernih protupravnih akata tijekom trajanja navedenih propusta dostatno opravdanje za izostanak sankcija koje ZSZPBL predviđa? Znači li to da se sigurnosni sustav može procijeniti kao neadekvatan, čime se aktivira i odgovornost one osobe koja je zadužena za provođenje sigurnosnih mjera, tek kada nastupi namjeran protupravni čin? Ili je sama činjenica kako se usluga ne pruža prema određenim standardima povod preispitivanju po različitim osnovama, uključujući i ZSZPBL?

2. Opseg sigurnosnih obveza

Kao što je također prethodno upozoreno, koncesionar je, kao osoba pod čiju nadležnost odnosno odgovornost, sukladno odredbama ZSZPBL-a, pada i pitanje sigurnosti, osnovni obveznik dužnosti osnivanja organizacije za sigurnost u luci nautičkog turizma, pri čemu je potrebno izraditi plan procjene sigurnosnih ugroza. Tek temeljem plana procjene sigurnosnih ugroza moguće je pristupiti izradi plana zaštite luke, što se mora povjeriti drugoj osobi (kako je detaljno analizirano u ranijem tekstu). Ono što, međutim, nije jasno zakonom utvrđeno jest opseg obveza u smislu procjene sigurnosnih ugroza i pripreme operativnog plana odnosno provedbe čija je osnovna zadaća spriječiti odnosno onemogućiti nastup neželjenih posljedica.

Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma¹⁰⁰ u čl. 2. st. 1. definira luku nautičkog turizma kao poslovno funkcionalnu cjelinu, s naglaskom na poslovanje i pružanje turističkih usluga u nautičkom turizmu, te drugih usluga s ciljem ostvarivanja turističke potrošnje. Naglasak je, dakle, primarno postavljen na poslovanje u sklopu turističke djelatnosti. Pritom, po pitanju sigurnosti, čl. 11. Pravilnika upozorava na dužnost osiguranja nesmeta-

¹⁰⁰ Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma, Narodne novine br. 72/2008.

nog i sigurnog kretanja turista i osoblja.¹⁰¹ Nešto preciznije odredbe moguće je pronaći u dodacima Pravilniku. Prilog I. Pravilnika, naslovljen “*Uvjeti za kategorije marine*”, u prvoj kategoriji, “*1. Usluge recepcije*”, u st. 1.2. t. 7. navodi obvezu održavanja portirske službe 0-24 sata dnevno, dok u st. 1.2. t. 8. navodi obvezu održavanja mornarsko-čuvarske službe 0-24 sata dnevno. Prilog II. Pravilnika, naslovljen “*Uvjeti za vrste: odlagalište plovniha objekata, suha marina*”, u prvoj kategoriji, “*1. Usluge recepcije – portirnice*”, u t. 7., navodi obvezu održavanja čuvarske službe 0-24 sata dnevno. Čuvarska odnosno mornarsko-čuvarska služba nije precizno definirana kao vrsta usluge u dodacima Pravilniku, već je istu moguće isključivo protumačiti posredstvom općih uvjeta poslovanja luka nautičkog turizma. U praksi se ova vrsta usluge prvenstveno fokusira na aspekte sigurnosti plovidbe odnosno primarne zaštite plovila od nastanka predvidljive štete (primjera radi, prodiranje vode u plovilo može dovesti do potonuća plovila, a što se sprječava izdizanjem plovila na dok). Pritom je potrebno dodatno upozoriti kako tipična mornarsko-čuvarska služba podrazumijeva zaposlenike koncesionara koji su prvenstveno pomorske struke, i čija je osnovna svrha ispunjavanje svih preduvjeta u vezi sigurnosti plovidbe (a što je u praksi popraćeno i odgovarajućim osigurateljnim pokrićem).

Prvenstveno je po pitanju osiguravanja sigurnosti plovidbe relevantan Pravilnik o uvjetima i načinu održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske,¹⁰² a koji čini osnovu za sve pojedinačne pravilnike o redu u luci, i koji je usmjeren na pitanja sigurnosti plovidbe, te stoga nije primarno relevantan za potrebe tekuće analize. Od veće pomoći oko pojmovnog i sadržajnog poimanja obveze čuvanja plovniha objekata nije ni Zakon o pružanju usluga u turizmu (ZPUT),¹⁰³ koji u čl. 45. st. 1. t. 4. navodi uslugu prihvata, čuvanja i održavanja plovniha objekata na vezu u moru i suhom vezu. Pritom, kao i u prethodnim aktima, ne postoji nikakvo daljnje pojmovno i sadržajno pojašnjenje navedene usluge, koja, sukladno prethodno navedenim aktima, predstavlja obvezu luke nautičkog turizma.

3. Pojmovno i sadržajno određenje zaštitarskih usluga

Nadalje, potrebno je dodatno upozoriti kako navedene usluge nije moguće poistovjetiti sa zaštitarskim uslugama, a što je vidljivo iz dostupne prakse u

¹⁰¹ U Pravilniku se isti kriterij pojavljuje i u čl. 16. kojim se propisuje adekvatna visina prostorija.

¹⁰² Pravilnik o uvjetima i načinu održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske, Narodne novine br. 90/05, 10/08, 155/08, 127/10, 80/12 i 7/17.

¹⁰³ Zakon o pružanju usluga u turizmu, Narodne novine br. 68/07, 88/10, 30/14, 89/14, 152/14.

vezi pokušaja pojmovnog i sadržajnog poistovjećivanja pojma usluge portirske službe i pojma zaštitarske službe. Naime, sumarno prikazano, u konkretnom predmetu jedna domaća luka nautičkog turizma (marina), prethodno zakonodavnim izmjenama, ugovorila je uslugu privatne zaštite koja uključuje tjelesnu i tehničku zaštitu, te koja, prema navodima luke i priloženim ugovornim specifikacijama, uključuje i one aktivnosti koje se u redovnom prometu mogu pojmovno izjednačiti s pojmom portirske službe, odnosno čuvarske službe, a što je relevantno u vezi zadnjih zakonodavnih izmjena kada se usluga portirske službe zamjenjuje uslugom čuvarske službe. Luka nautičkog turizma dodatno je upozorila kako bi uspostavljanje dodatne portirske službe ne samo "dupliciralo" posao, već ujedno dovelo i do nerazumnog i nepotrebnog povećanja troškova. No, Ministarstvo turizma¹⁰⁴ odbilo je žalbu luke nautičkog turizma uz pojašnjenje kako ugovaranjem usluge privatne zaštite nisu ispunjenje relevantne odredbe u vezi uspostavljanja portirske službe. Time je tijelo državne uprave nedvojbeno zauzelo stav kako je riječ o pojmovno i sadržajno različitim vrstama usluga.

Temeljem prethodno navedenoga, može se zaključiti kako je stvarni opseg odgovornosti pružatelja sigurnosne zaštite u lukama nautičkog turizma prvenstveno uređen privatnopravnim instrumentima standardnih ugovornih obraza.

4. Pitanje ugovorne i izvanugovorne odgovornosti

U predmetu pred Vrhovnim sudom Republike Hrvatske (VSRH), Rev 756/11-2 od 30. listopada 2013. godine,¹⁰⁵ VSRH je prihvatio reviziju tužitelja, preinačio presudu županijskog suda te potvrdio presudu općinskog suda po kojoj je luka nautičkog turizma dužna isplatiti štetu zbog neispunjenja jedne od temeljnih obveza iz ugovora o vezu (koje VSRH kategorizira kao ugovor o ostavi¹⁰⁶) – vraćanje plovila osobi s kojom je sklopljen ugovor o vezu. Kako je plovilo iz luke otuđeno od strane neovlaštene osobe (i otplovilo u nepoznatom smjeru), luka nautičkog turizma primorana je tužitelju (ostavodavcu) nadoknaditi štetu (kupoprodajna cijena plovila te cijena ugovorne obveze za plaćanje veza za razdoblje koje nije konzumirano zbog otuđenja plovila).

¹⁰⁴ Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, Samostalni sektor turističke inspekcije, Povjerenstvo za žalbe, KLASA: UP/II-334-09/15-02/12, URBROJ: 529-10-07/2-15-2, 9. srpnja 2015.

¹⁰⁵ Vrhovni sud Republike Hrvatske (VSRH), Rev 756/11-2, 30. listopada 2013. godine.

¹⁰⁶ No koji u praksi sadrži elemente ugovora o ostavi, ali i drugih općih ugovora, poput ugovora o nalogu, ugovora o djelu, ali i ugovora o najmu (primjera radi, u vezi tzv. tranzitnog veza).

Može li obveza predaje plovila u ruke ovlaštene osobe, odnosno sprječavanje otuđenja plovila od strane neovlaštene osobe biti, barem podredno, prepuštena pružatelju usluge privatne zaštite, te ako da, prebacuje li se odgovornost u vezi naknade štete, u primarnom redu isplate, na pružatelja usluge privatne zaštite? Odredbe ZPZ-a koje normiraju oblike tjelesne i tehničke zaštite (prvenstveno čl. 27. i dalje, te čl. 43. i dalje, a što je detaljno analizirano u prethodnim poglavljima) specifično utvrđuju prava zaštitara kao što su pravo identifikacije, izdavanje upozorenja i naredbi, ograničavanje kretanja, uporaba sile, protuprovalno djelovanje, sprječavanje protupravnog pristupa imovini, i sl. Navedene radnje svakako je pojmovno moguće povezati s činjenicama iz prethodno razloženog predmeta pred VSRH. Imajući na umu stav koji je zauzeo VSRH, logično je da luke nautičkog turizma, barem *pro futuro*, razmisle o najboljim mogućim načinima sprječavanja istih ili sličnih neželjenih posljedica. Ugovaranje usluge privatne zaštite svakako u tome može pomoći, dok se iz pozicije tužitelja u prethodno navedenom predmetu isto pojavljuje i kao pitanje uporabe dužne pažnje luke nautičkog turizma kao ugovorne stranke ugovora o vezu. Navedena logika svakako ima smisla ako se osnovna obveza ovlaštenika koncesije luke nautičkog turizma promatra iz konteksta osnovnih obveza ostavoprimca po pitanju čuvanja stvari, pri čemu ZOO kao standard nameće pažnju dobrog gospodarstvenika (čl. 727. st. 1.), a što predstavlja individualiziranu opću obvezu svakog sudionika u obveznom odnosu da postupa s pažnjom dobrog gospodarstvenika (čl. 10. st. 1.). Također, istovjetno normira i ZPUT u čl. 4. st. 1. t. 3. kada navodi obvezu postupanja s pažnjom dobrog stručnjaka pri pružanju usluga iz turizma. Osnovno pitanje koje se postavlja jest sadržaj takve obveze na strani koncesionara, odnosno sposobnost koncesionara da, uz ispunjavanje svih načelnih obveza iz prethodno analiziranih propisa, efektivno samostalno ispunjava sve uvjete koje korisnik veza (ili treća osoba) može razumno očekivati.

Gledano iz aspekta treće osobe odnosno korisnika veza u vezi svih pitanja koja nisu pokrivena ugovorom o vezu, prethodno navedena opća pravila o izvanugovornoj odgovornosti za naknadu štete kao temelj odgovornosti postavljaju princip pretpostavljene krivnje, čime se pred koncesionara nameće tegoban zadatak dokazivanja dostatnog ulaganja dužne pažnje. Nedostatak adekvatne sigurnosne zaštite ostvarene kroz usluge privatne zaštite, što se poglavito naglašava činjenicom kako se u praksi odgovornost luke ponajprije očituje kroz propuštanje ulaganja dostatne pažnje kako bi se spriječio nastanak neželjenih posljedica, svakako može otežati takva nastojanja. Neovisno o prethodno navedenom, činjenicom kako luke nautičkog turizma učestalo ugovaraju usluge privatne zaštite neovisno o postojećim kapacitetima portirske, čuvarske i mor-

narsko-čuvarske službe, te dodatnom činjenicom kako dostupna praksa radi očito razlikovanje između portirskih, čuvarskih i mornarsko-čuvarskih službi s jedne strane, te usluga privatne zaštite s druge, može se zaključiti kako luke nautičkog turizma (u praksi) samostalno uočavaju potrebu dodatnog angažmana privatnih zaštitara kako bi ispunili svoju obvezu dobrog stručnjaka odnosno gospodarstvenika po pitanju održavanja adekvatnog nivoa sigurnosti na području luke. Isto je poglavito bitno ako se uzme u obzir kako je riječ o čuvanju objekata čija je vrijednost nerijetko značajna, i čiji vlasnici posjed plovila predaju koncesionarima kroz duži period vremena tijekom kalendarske godine.¹⁰⁷ Iz navedenog razloga razvile su se i specijalizirane police osiguranja od odgovornosti ovlaštenika koncesije za luku nautičkog turizma, kroz koje se osiguravaju i ugovorne i izvanugovorne štete koje koncesionar trpi u svom redovnom poslovanju, a koje redovito uključuju štete na plovnom objektu koji je primljen na čuvanje, štete nastale uslijed provale i krađe, i sl., sprječavanje čega predstavlja jedan od elementarnih razloga zašto se ugovara usluga privatne zaštite.

Domaća sudska praksa, kao što je riječ o predmetu pred Visokim trgovačkim sudom Republike Hrvatske (VTS), Pž 3667/02-3, od 18. siječnja 2006. godine,¹⁰⁸ ukazuje na poteškoće prilikom pokušaja potraživanja naknade štete, a što je uvelike određeno sadržajem ugovora o vezu, općim uvjetima poslovanja, ali i postupanjem samog korisnika veza. U vezi krađe pokretnih stvari na tužiteljevom plovilu, VTS je utvrdio kako tužitelj nije s uspjehom dokazao postojanje ni ugovorne niti izvanugovorne odgovornosti za štetu na strani koncesionara. Kako je predmet ugovornih obveza na strani koncesionara predstavljao set mjera koje se poduzimaju u svrhu nautičke sigurnosti plovila, VTS nije pronašao osnove za ugovornu odgovornost po pitanju neovlaštenog otuđenja pokretnina s plovila. Dodatna ugovorna obveza koncesionara odnosila se na obvezu naknade štete na prijavljenoj opremi pod uvjetom da se može dokazati da navedena oprema trpi štetu poradi koncesionarove namjere ili krajnje nepažnje, odnosno namjere ili krajnje nepažnje osoba za koje koncesionar odgovara. No, u predmetnom sporu isto nije bilo relevantno iz razloga što popis opreme nije uredno dostavljen, čime pokretnine nisu postale dio ugovorne obveze sukladno općim načelima ugovora o ostavi. Po pitanju izvanugovorne odgovornosti, VTS, suprotno prethodno navedenim osnovnim pretpostavkama u vezi izvanugovorne odgovornosti, zaključuje kako se osnovna obveza po općem principu izvanugovorne odgovorno-

¹⁰⁷ Potrebno je, međutim, naglasiti, kako je u literaturi i praksi sporno dolazi li uopće do predaje posjeda plovila marini temeljem ugovora o vezu, ali i općenito je sporna kvalifikacija ugovora o vezu kao vrste ugovora o ostavi. Vidi više: Padovan, *op.cit.*

¹⁰⁸ Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (VTS), Pž 3667/02-3, 18. siječnja 2006. godine.

sti svodi na pitanje *“Tko drugome nanese štetu dužan ju je naknaditi”*. Kako je počinitelj u konkretnom slučaju bila treća osoba, VTS nije našao shodnim razmatrati eventualnu odgovornost koncesionara iako i tadašnji važeći zakon zahtijeva načelo pretpostavljene krivnje (na snazi je bio ZOO Narodne novine br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, koji je u čl. 154. propisivao identičnu obvezu kao što je propisano u čl. 1045. trenutčno važećeg teksta ZOO-a).

Naime, kako je zaključio Trgovački sud (TS) u Rijeci, u predmetu 9-P-4327/11-72, od 13. rujna 2012. godine,¹⁰⁹ *“... Obveza čuvanja stvari temeljna je obveza ostavoprimca, jer se njenim ispunjenjem zapravo ostvaruje gospodarski cilj tog ugovora”*. Time TS Rijeka naglašava ne samo neraskidivu povezanost odgovorne osobe, u predmetnom slučaju koncesionara luke nautičkog turizma, s predmetom ugovora o vezu – plovidom u smislu čuvanja tog objekta (a što uključuje i sprječavanje nastupa neželjene posljedice krađe plovila), već i upozorava kako nedostatak obveze sprječavanja krađe plovila predstavlja negaciju pojma ugovora o ostavi u cijelosti. TS Rijeka je utvrdio kako je tuženik koncesionar odgovoran za štetu uslijed krađe plovila jer se kroz postupak nisu pojavili nikakvi dokazi u vezi okolnosti koje bi isključile tužnikovu odgovornost, odnosno jer se utvrdilo kako je krađa nastupila uslijed propusta tuženika koncesionara da propisno čuva plovilo i time spriječi nastup krađe istoga. Interesantno je kako TS Rijeka kao primjer navodi povjeravanje čuvanja plovila drugoj osobi, što se u predmetnoj analizi može poistovjetiti s angažmanom zaštitarske službe. Nejasno je iz kojih razloga TS Rijeka smatra da se povjeravanjem određenih radnji odgovornost u cijelosti prebacuje na drugu osobu, tim više što se u prethodno analiziranom predmetu pred VTS posebno ističe obveza koncesionara da odgovara za osobe koje za koncesionara rade u smislu ugovornih usluga. Nejasno i djelomično suprotno razmišljanje domaćih sudova svakako ne pridonosi jasnijem shvaćanju predmetne materije. No, osnovne konture u vezi mogućnosti povjeravanja dužnosti čuvanja plovila jasno su naglašene u analiziranim predmetima, čime pojavnost učestalog ugovaranja usluga privatne zaštite u lukama nautičkog turizma dodatno dobiva na značaju.

Potrebno je dodatno naglasiti još jedan nejasan aspekt pružanja usluge privatne zaštite u lukama nautičkog turizma. U prethodnom tekstu već je problematizirano pitanje zapošljavanja pod-izvođača za pružanje usluge tehničke zaštite imovine, i činjenice kako potencijalno nepažljivo djelovanje istih nije obuhvaćeno poljem primjene odredbi ZPZ-a. Jedino rješenje u tom slučaju, s točke gledišta oštećenika, jest pozivanje na opće odredbe o izvanugovornoj odgovor-

¹⁰⁹ Trgovački sud (TS) u Rijeci, 9-P-4327/11-72, 13. rujna 2012. godine.

nosti za štetu iz ZOO-a, kako po pitanju odnosa koji nastaje između oštećenika, ugovorne stranke ugovora o vezu ili treće osobe, i zaštitara. S druge strane, istovremeno odnos zaštitara i luke nautičkog turizma, kao ugovornih stranaka ugovora o pružanju usluge privatne zaštite, u nedostatku konkretnih odredbi ZPZ-a (kako je prethodno obrazloženo, odredbe ZPZ-a o odgovornosti izuzetno su uskog karaktera), potpada pod opća pravila o ugovornoj odgovornosti za naknadu štete iz ZOO-a.

5. Standardni ugovorni obrasci

5.1. Usluga tjelesne zaštite

U nastavku teksta analiziraju se¹¹⁰ određeni standardni ugovorni obrasci koji se redovito koriste u poslovanju privatnih zaštitarskih kompanija u lukama nautičkog turizma.

Standardni ugovorni obrazac za pružanje tjelesne zaštite u prostoru luke nautičkog turizma redovito se odnosi na zaštitu poslovnog osoblja, objekata i imovine, pri čemu se fokus postavlja na ulaz i izlaz iz koncesijskog područja, te nadzor i kontrolu kretanja. Osnovna svrha takve usluge jest sprječavanje nastupa odnosno sanacije i uklanjanja poslovnih rizika koji dovode do onemogućavanja redovitog poslovanja u luci nautičkog turizma. Kako je riječ o djelatnosti koja u bitnome utječe na osnovnu gospodarsku djelatnost koncesionara, koncesionar će redovito zahtijevati financijska jamstva u vezi pružanja kvalitetne usluge, te ishodenje odgovarajuće police osiguranja profesionalne odgovornosti zaštitara. Valja podsjetiti (kako je analizirano kroz prethodna poglavlja) da je opseg odgovornosti zaštitara u bitnome ograničen odredbama ZPZ-a, te da se police osiguranja isključivo odnose na onu odgovornost koja se predviđa sukladno ZPZ-u. Stoga se može zaključiti kako, općenito promatrano, ugovorni odnos između luke nautičkog turizma i zaštitara u vezi pružanja usluge tjelesne zaštite načelno odgovara sustavu odgovornosti kako je predviđen kroz ZPZ, uz sve nedostatke na koje se u prethodnom tekstu upozoravalo.

Po pitanju pružanja usluge tjelesne zaštite, djelovanja, prava i obveze zaštitara i čuvara redovito će, uz temeljni ugovor o pružanju usluge tjelesne zaštite, biti uređene posebnim protokolom. Isti će u pravilu slijediti osnovne konture iz ZPZ-a, dok će određene specifičnosti po pitanju posebnih potreba klijenta biti dodatno razrađene.

¹¹⁰ Podaci poznati autoru ovog poglavlja.

Od interesa je upozoriti kako standardni protokol pod pružanjem usluga tjelesne zaštite redovito uključuje i pojam osiguravanja i čuvanja prostora, pri čemu se redovito uz osobu zaštitara navodi i osoba čuvara. Time se dodatno upozorava na problematiku koja je prethodno navedena u vezi mišljenja Ministarstva turizma oko, u konkretnom predmetu, postojanja portirske službe, odnosno nepotrebnog inzistiranja na različitim pojmovnim oblicima koji se u praksi svode na isto.

5.2. Usluga tehničke zaštite

Standardni obrasci ugovora o pružanju usluga tehničke zaštite često sadrže pojedine ugovorne klauzule koje zahtijevaju posebnu pažnju. Pružatelji usluge tehničke zaštite nerijetko inzistiraju na ograničenju ukupne odgovornosti prema, u kontekstu predmetne analize, koncesionaru na određeni iznos (gornja granica odgovornosti), a uz što se često veže i polica osiguranja profesionalne odgovornosti.

Interesantno je također da se u istim obrascima može pronaći i vrlo specifična ugovorna odredba kojom se propisuje jednostrano isključenje odgovornosti pružatelja usluge tehničke zaštite prema koncesionaru i trećim osobama. Naime, osim u slučaju nemara ili propuštanja pružatelja usluge tehničke zaštite (odnosno osoba koje rade za pružatelja usluge), koncesionar ili samostalno nadoknađuje štetu koju trpi, ili nadoknađuje štetu pružatelju usluge tehničke zaštite u vezi naknade štete koju pružatelj usluge isplati trećim osobama. Riječ je o vrlo specifičnom institutu tzv. "knock-for-knock" ugovorne klauzule, koja je proistekla iz engleskog pomorskog prava te punu primjenu pronašla u standardnim *off-shore* ugovorima, pri čemu se u ovoj izvedenici ta klauzula pojavljuje u ograničenom pojavnom obliku gdje samo jedna ugovorna strana (koncesionar) pristaje na ograničenje mogućnosti potraživanja naknade štete, odnosno pristaje na preuzimanje odgovornosti za naknadu štete trećima. Stoga se ovdje radi jednostranoj ugovornoj klauzuli o isključenju odgovornosti. Ipak, uporaba takve klauzule pretjerano ne iznenađuje, imajući na umu kako je njihova uporaba izrazito prisutna u standardnim ugovornim obrascima za pružanje usluge privatne zaštite u globalnim razmjerima.¹¹¹

¹¹¹ Kao primjer, navodi se standardni ugovorni obrazac GUARDCON, kojim se redovito koriste pružatelji usluge naoružane pratnje na brodovima. Vidi više: Mudrić, Mišo, *The Guardcon contract, knock-for-knock clauses, DCFR and unfair terms (Part I)*, *The Journal of International Maritime Law*, 21 (2015); i, Mudrić, Mišo, *The Guardcon contract, knock-for-knock clauses, DCFR and unfair terms (Part II)*, *The Journal of International Maritime Law*, 21 (2015).

VII. ZAKLJUČAK

Iz onoga što je izloženo u ovom radu, može se istaknuti nekoliko zaključaka. Prije svega, sustav sigurnosne zaštite morskih luka, kako je zamišljen odredbama poglavlja XI-2 SOLAS Konvencije i ISPS Pravilnika te korigiran odgovarajućim europskim dokumentima za države članice Europske unije, ali i onako kako je implementiran ZSZPBL u hrvatski pravni poredak, predstavlja skup preventivnih mjera za zaštitu luka od prijetnji namjernim nezakonitim činom. Budući da policija, kao dio državnog aparata koji je zadužen za sigurnost i zaštitu, ne može pružati svoje usluge svugdje i stalno, privatna zaštita, čije je djelovanje preventivno usmjereno na sprječavanje namjernih protupravnih radnji, a iz čega je vidljivo da je i ovdje fokus stavljen na prevenciju, javlja se kao nužan element u provedbi sustava sigurnosne zaštite luka. To potvrđuju ranije navedeni pravni izvori, nametanjem obveze izrade procjene sigurnosne zaštite za svaku luku na koju se primjenjuje sigurnosni sustav, a u kojoj među ostalim mora biti razrađena provedba tjelesne i tehničke zaštite.

Sustav sigurnosne zaštite inicijalno se primjenjuje samo na određene kategorije luka, ali ZSZPBL predviđa mogućnost proširenja njegove primjene, koju mogućnost bi svakako trebalo razmotriti, sagledavajući brojne faktore, kao što su: značajna ovisnost gospodarstva Republike Hrvatske o morskom turizmu, pri čemu treba uzeti u obzir sve brži razvoj nautičkog turizma koji zahtijeva postojanje odgovarajuće infrastrukture za smještaj plovila u obliku adekvatno opremljenih marina koje zadovoljavaju najviše sigurnosne standarde; geopolitički položaj Republike Hrvatske kao članice Europske unije i Sjevernoatlantskog saveza te s time povezano postojanje terorizma kao kontinuirane sigurnosne prijetnje; definiranje Republike Hrvatske kao zemlje s dugom pomorskom tradicijom, poglavito u segmentu brodogradnje, a u svjetlu koje činjenice je potrebno naglasiti da se sigurnosni sustav kako je inicijalno utvrđen ne primjenjuje na brodogradilišne luke.

Provedba privatne zaštite u morskim lukama na koje se primjenjuje ZSZPBL je obveza, dok će u ostalima lukama predstavljati nužnost zbog potrebe eliminiranja u prvom redu rizika od oštećenja, uništenja ili otuđenja plovila koja se u luci smještaju, a čija vrijednost može dosezati visoke iznose. Pri tome će odgovornost zaštitarskih tvrtki biti objektivne naravi, jer će one odgovarati za svaku štetu koju njihovi zaposlenici počine u vezi s obavljanjem poslova privatne zaštite, ako je do štete došlo zbog postupanja zaposlenika koje je bilo protivno ZPZ-u i drugim propisima koji reguliraju obavljanje poslova privatne zaštite. Budući da će oštećeni morati dokazati postojanje uzročne veze između nastale štete i

postupanja radnika, kao i činjenice da je takvo postupanje bilo protivno ZPZ-u ili drugim propisima iz područja privatne zaštite, neće se moći primjenjivati odredba ZOO-a o odgovornosti za štetu od opasne djelatnosti, iako zaštitarska djelatnost to svakako jest s obzirom na rizike koje nosi njezino obavljanje.

Konačno, premda je raniji propis predviđao obvezu sklapanja ugovora o osiguranju od odgovornosti zaštitarskih tvrtki, ZPZ je istu neopravdano ispustio. Uzimajući u obzir s jedne strane narav obavljanja poslova privatne zaštite kao opasne djelatnosti, poglavito u kontekstu morskih luka, te s druge benefite koje ova vrsta osiguranja stvara za osiguranike i oštećenike, *de lege ferenda* ovaj bi propust trebalo ispraviti.

BIBLIOGRAFIJA

Knjige:

1. Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *Građansko pravo*, 12. izd., Zagreb, Narodne novine, 2009.
2. Veić, Petar; Nađ Ivan, *Zakon o privatnoj zaštiti s komentarom*, Rijeka, Žagar, 2005.

Članci:

1. Baljkas, Robert, *Primjena mjera sigurnosne zaštite na lučkim područjima i na međunarodnim pomorskim graničnim prijelazima Republike Hrvatske*, *Naše more*, 59 (5-6)/2012, 223-231.
2. Belanić, Loris, *Obvezna osiguranja od odgovornosti izvan djelatnosti prometa i prijevoza u hrvatskom i poredbenom pravu, s osvrtom na određivanje obveznika sklapanja osiguranja i kruga trećih osoba*, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, v. 30, br. 1 (2009), 551-600.
3. Grabovac, Ivo, *Doprinos nekih međunarodnih konvencija sigurnosti plovidbe*, *Pomorski zbornik*, 40 (2002) I, 429-444.
4. Kalem, Davor, *Ovlasti osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite*, *Sigurnost*, 54 (1) (2012), 45-54.
5. Mudrić, Mišo, *The Guardcon contract, knock-for-knock clauses, DCFR and unfair terms (Part I)*, *The Journal of International Maritime Law*, 21 (2015), 51-62.
6. Mudrić, Mišo, *The Guardcon contract, knock-for-knock clauses, DCFR and unfair terms (Part II)*, *The Journal of International Maritime Law*, 21 (2015), 115-132.
7. Padovan, Adriana V., *Odgovornost luke nautičkog turizma iz ugovora o vezu i osiguranje*, *PPP*, god. 52 (2013), 167, 1-35.
8. Učur, Marinko Đ., *Izmjene i dopune Zakona o privatnoj zaštiti*, *Sigurnost*, 53 (2) (2011), 133-140.
9. Učur, Marinko Đ., *Zakon o sigurnosnoj zaštiti pomorskih brodova i luka*, *Pravni vjesnik* god. 26, br. 1, 2010, 135-146.

Propisi:

1. Međunarodna konvencija o zaštiti ljudskih života na moru, 1974., UNTC br. I-18961.
2. Međunarodni pravilnik za sigurnosnu zaštitu lučkih područja i brodova, 2002.
3. Uredba (EZ) br. 725/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. ožujka 2004. o jačanju sigurnosne zaštite brodova i luka, Službeni list Europske unije br. L 129/6.
4. Direktiva 2005/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2005. o jačanju sigurnosne zaštite luka, Službeni list Europske unije br. L 310/28.
5. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.
6. Zakon o sigurnosnoj zaštiti pomorskih brodova i luka, Narodne novine br. 124/09, 59/12.
7. Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama, Narodne novine br. 158/03, 100/04, 141/06, 38/09, 123/11, 56/16.
8. Zakon o privatnoj zaštiti, Narodne novine br. 68/03, 31/10, 139/10.
9. Zakon o pružanju usluga u turizmu, Narodne novine br. 68/07, 88/10, 30/14, 89/14, 152/14.
10. Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15.
11. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15.
12. Zakon o radu, Narodne novine, br. 93/14.
13. Zakon o zaštiti osoba i imovine, Narodne novine br. 83/96, 90/96, 75/01, 96/01, 114/02, 68/03, 24/09.
14. Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma, Narodne novine br. 72/2008.
15. Pravilnik o uvjetima i načinu održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske, Narodne novine br. 90/05, 10/08, 155/08, 127/10, 80/12 i 7/17.
16. Pravilnik o uvjetima i načinu provedbe tjelesne zaštite, Narodne novine br. 45/05, 21/07, 32/09, 68/09.
17. Pravilnik o uvjetima i načinu provedbe tehničke zaštite, Narodne novine br. 198/03.

Praksa:

1. Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, Samostalni sektor turističke inspekcije, Povjerenstvo za žalbe, KLASA: UP/II-334-09/15-02/12, URBROJ: 529-10-07/2-15-2, 9. srpnja 2015. godine.
2. Trgovački sud (TS) u Rijeci, 9-P-4327/11-72, 13. rujna 2012. godine.
3. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (VTS), Pž 3667/02-3, 18. siječnja 2006. godine.
4. Vrhovni sud Republike Hrvatske (VSRH), Rev 756/11-2, 30. listopada 2013. godine.

Ostalo:

1. Born, Hans; Caparini, Marina; Cole, Eden, *Regulating Private Security in Europe: Status and Prospects*, Policy Paper – N°20, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF).
2. Markovčić Kostelac, Maja, *Novi Zakon o sigurnosnoj zaštiti pomorskih brodova i luka*, Power-Point prezentacija, Zagreb, 18. rujna 2009.
3. Butorac, Martina; Sprečić, Elvis, *Lopovi ukrali 3 milijuna kuna, štetu plaćaju zaštitari*, Večernji list, 16. svibnja 2016., <http://www.vecernji.hr/crna-kronika/lopovi-ukrali-3-milijuna-kn-stetu-placaju-zastitari-1084575>, internetska stranica posjećena 12. siječnja 2017.
4. Državni zavod za statistiku, *Izvješće za 2016. godinu*.
5. Državni zavod za statistiku, *Godišnji strukturno-poslovni pokazatelji poduzeća za djelatnosti nefinancijskih usluga za 2014. godinu*.
6. Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, *eCrew sustav – Izvješće za 2016. godinu*.

Summary

SECURITY AND PRIVATE PROTECTION OF PORT FACILITIES IN THE REPUBLIC OF CROATIA

The first part of the paper defines the term port facility, determines the port classification and analyses the port security system in the Republic of Croatia, as regulated by domestic law and relevant international documents. In the second part, the functioning of private protection in the Republic of Croatia is further elaborated, especially with regard to the actual physical protection service provided by private contractors. A special emphasis is placed on the provision of private protection in port facilities. Finally, the paper analyses the security companies' damage liability and related liability insurance.

Keywords: *security; port facilities; private protection; liability for damage; liability insurance.*